

ข้อจำกัดทางกฎหมายของมาตรการทางภาษีเพื่อส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม :
ศึกษาระณีมาตรการตามพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการ
ยกเว้นรัษฎากรฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559

นางกรกช เต็มรุ่งเรืองเลิศ

เอกัตศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชากฎหมายเศรษฐกิจ
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2561

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของเอกัตศึกษาที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของเอกัตศึกษาที่ส่งผ่านทางคณะที่สังกัด

The abstract and full text of individual study in Chulalongkorn University Intellectual Repository(CUIR)
are the individual study authors' files submitted through the faculty.

บทคัดย่อ

วิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นนิติบุคคลรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นมาโดยมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ทางสังคมเป็นหลักและมีการนำกำไรที่เกิดขึ้นจากการประกอบกิจการกลับไปลงทุนซ้ำเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทางสังคมที่ตั้งไว้ โดยมีใช้เพื่อการสร้างความมั่งคั่งและเพื่อประโยชน์ส่วนบุคคล โดยมีการใช้โมเดลทางธุรกิจและกลไกทางตลาดมาเป็นหลักในการดำเนินการ ส่งผลให้วิสาหกิจเพื่อสังคมพึ่งพาตนเองทางการเงินได้ในระยะยาว จึงแตกต่างกับมูลนิธิหรือสมาคมทั่วไปที่ต้องอาศัยเงินบริจาคมาหล่อเลี้ยงองค์การดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคมจึงมีความยั่งยืนสามารถทำการแข่งขันกับวิสาหกิจอื่นตามกลไกทางการตลาดได้ อย่างไรก็ตาม วิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นยังไม่เป็นที่แพร่หลายในประเทศไทยมากนัก รัฐบาลไทยเห็นความสำคัญของการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคม จึงได้มีการออกมาตรการต่างๆ เพื่อส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมและสร้างแรงจูงใจให้เกิดการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมมากมายดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ที่ได้กำหนดมาตรการเพื่อการส่งเสริมไว้ 4 ลักษณะ ได้แก่ การสนับสนุนเงินลงทุน การสนับสนุนให้เกิดความรู้ความเชี่ยวชาญในการดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคม การสนับสนุนเงินกู้ยืม และสนับสนุนให้มีระบบจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ และพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร ฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559 ที่ได้กำหนดมาตรการทางภาษีไว้ โดยเป็นการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมและผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม

จากการศึกษาพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร ฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559 พบว่าสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่ให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมบางประการยังมีข้อบกพร่องบางประการที่อาจจะทำให้การส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมและการสร้างความจูงใจให้เกิดการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมไม่เป็นผลสำเร็จเท่าที่ควร เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรการทางภาษีของประเทศอังกฤษและประเทศเกาหลีใต้พบว่ามีการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแตกต่างกันไปแต่ทั้งสองประเทศต่างก็ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม ดังนั้น หากรัฐบาลไทยทบทวนและปรับปรุงการให้สิทธิประโยชน์ดังกล่าวอย่างรอบคอบก็จะทำให้มาตรการทางภาษีนี้นี้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

เอกัตศึกษาเล่มนี้เสร็จโดยสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจไว้เนื่องจากผู้เขียนได้รับความอนุเคราะห์และความสนับสนุนจากบุคคลหลายฝ่าย จึงขอขอบพระคุณทุกท่านมา ณ ที่นี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. ศุภลักษณ์ พินิจภูวดล อาจารย์ที่ปรึกษาทางวิจัย ที่ซึ่งสละเวลาอันมีค่ายิ่งของท่าน เพื่อคอยช่วยเหลือให้คำปรึกษาและแนะนำแนวทางต่างๆ อันมีประโยชน์ตลอดจนตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างจนกระทั่งเอกัตศึกษานี้สำเร็จลุล่วงตามความมุ่งหมายของผู้เขียน

นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบพระคุณคณาจารย์คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่าน ที่ได้ให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ผู้เขียนเป็นอย่างดีตลอดมา ตลอดจนขอบคุณเพื่อนร่วมโครงการและเพื่อนร่วมงานของผู้เขียน สำหรับกำลังและความช่วยเหลือในด้านต่างๆตลอดระยะเวลาในการศึกษา และขอบคุณผู้เขียนตำรา งานวิจัย และบทความต่างๆทุกท่าน สำหรับข้อมูลที่ได้นำมาอ้างอิง และต่อยอดความรู้ของผู้เขียนในการจัดทำเอกัตศึกษานี้ที่สำคัญขอขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่รวมถึงสามีที่คอยเป็นกำลังใจและให้การสนับสนุนในทุกๆด้านตลอดมาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการศึกษาจนกระทั่งสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกัตศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจทุกท่าน คุณประโยชน์จากการทำเอกัตศึกษานี้ ขอมอบให้แก่บุคคลทุกท่านที่ได้กล่าวไว้ และหากเอกัตศึกษานี้มีข้อบกพร่องประการใดผู้เขียนขออภัยมา ณ ที่นี้

สารบัญ

บทคัดย่อ	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	2
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	2
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	2
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา.....	3
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคมและหลักของการจัดเก็บภาษีอากรที่ดี.....	4
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม.....	4
2.1.1 ขอบเขตและรูปแบบของวิสาหกิจเพื่อสังคม.....	4
2.1.2 ความสำคัญของการมีวิสาหกิจเพื่อสังคม.....	7
2.2 หลักเกณฑ์การส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมและการจูงใจให้เกิดการลงทุน ในวิสาหกิจเพื่อสังคม.....	8
2.2.1 หลักเกณฑ์การส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม	9
2.2.2 หลักเกณฑ์การจูงใจให้เกิดการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม	10
2.3 แนวคิดพื้นฐานทางกฎหมายตามหลักความเสมอภาคกับกฎหมายภาษีอากรที่ดี	12

2.3.1 แนวคิดพื้นฐานทางกฎหมายตามหลักความเสมอภาค.....	12
2.3.2 แนวคิดพื้นฐานทางกฎหมายภาษีอากรที่ดี.....	14
2.3.2.1 หลักความเป็นธรรม (Equity).....	14
2.3.2.2 หลักความแน่นอน (Certainly).....	15
2.3.2.3 หลักความสะดวก (Convenience).....	16
2.3.2.4 หลักความประหยัด (Economy).....	17
บทที่ 3 หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และบทวิเคราะห์สภาพการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ของประเทศไทย ประเทศอังกฤษ และประเทศเกาหลีใต้.....	18
3.1 การส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศไทย	18
3.2 การส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศอังกฤษ	24
3.3 การส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศเกาหลีใต้.....	29
3.4 บทวิเคราะห์สภาพการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศไทย ประเทศอังกฤษ และประเทศเกาหลีใต้.....	32
บทที่ 4 บทวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาจากมาตรการทางภาษีเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจ เพื่อสังคม ตามพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วย การยกเว้นรายการ ฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559.....	36
4.1 สภาพปัญหาทางกฎหมายและกฎหมายภาษีที่ไม่ส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม.....	36
4.1.1 การไม่ส่งเสริมให้เกิดการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม.....	36
4.1.2 การขาดมาตรการจูงใจให้เกิดการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม.....	38
4.2 แนวทางแก้ไขปัญหา	41
4.2.1 กรณีการไม่ส่งเสริมให้เกิดการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม.....	41
4.2.2 กรณีการกำหนดมาตรการจูงใจให้เกิดการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม.....	43

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	46
5.1 บทสรุป	46
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	47
บรรณานุกรม.....	48

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพแสดงความต่างของวิสาหกิจเพื่อสังคมเมื่อเทียบกับรูปแบบองค์กรทางสังคมอื่นๆ.....6

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในอดีตผู้ที่มีความปรารถนาที่จะเข้ามาช่วยเหลือสังคมมักจะจัดตั้งมูลนิธิหรือสมาคมโดยอาศัยเงินบริจาคของบุคคลและองค์กรต่างๆ และดำเนินกิจการในลักษณะสังคมสงเคราะห์ ซึ่งจะต้องอาศัยการระดมทุนโดยการรับบริจาคเท่านั้น ทำให้มูลนิธิหรือสมาคมต่างๆ มากมายไม่สามารถพึ่งพาช่วยเหลือองค์กรของตนเองต่อไปได้ ถือเป็นการทำงานที่ไม่มีความยั่งยืน การประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมจึงเป็นรูปแบบของการจัดตั้งนิติบุคคลรูปแบบหนึ่งที่จะสามารถแก้ปัญหาความไม่ยั่งยืนของมูลนิธิหรือสมาคมที่เคยเกิดขึ้นมาในอดีตได้ โดยการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมจะต้องมีวัตถุประสงค์แต่แรกเริ่มเพื่อสนับสนุนงานสาธารณะประโยชน์ต่างๆ โดยมีได้มุ่งสร้างกำไรสูงสุดต่อผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วน และจะต้องนำผลกำไรที่ทำมาหาได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 ไปใช้เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม หรือนำไปเป็นทุนสำรอง เป็นทุนขยายธุรกิจของตนเองต่อไปเพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนและการพึ่งพาตัวเองของวิสาหกิจเพื่อสังคมได้ รัฐบาลไทยเห็นความสำคัญของการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมจึงได้มีการออกมาตรการทางภาษีเพื่อเป็นเครื่องมือในการจูงใจให้เกิดการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยการตราเป็นพระราชกฤษฎีกาชื่อว่า พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นด้วยรัษฎากร ฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559

จากการศึกษาพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวพบว่าสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่มีให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมบางประการยังไม่จูงใจมากพอให้นักลงทุนหันมาร่วมลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม เช่น การจำกัดจำนวนเงินลงทุนที่นิติบุคคลผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมจะสามารถนำมาหักเป็นรายจ่ายได้เมื่อรวมกับรายจ่ายเพื่อการกุศลสาธารณะหรือเพื่อการสาธารณประโยชน์แล้วจะต้องไม่เกินร้อยละ 2 ของกำไรสุทธิ และการไม่มีสิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีให้แก่บุคคลธรรมดาผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม ซึ่งถือเป็นการปิดกั้นโอกาสในการเติบโตของวิสาหกิจเพื่อสังคม อีกทั้งเงื่อนไขในการรับสิทธิประโยชน์ทางภาษีบางประการมีความยุ่งยากในทางปฏิบัติเช่น กรณีของเงื่อนไขตามมาตรา 8 เป็นต้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร ฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559
2. เพื่อศึกษาเงื่อนไขการได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีตามพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร ฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559
3. เพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจากการออกพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร ฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการออกพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร ฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

มาตรการทางภาษีเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมตามพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร ฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559 ไม่ส่งเสริมให้เกิดการประกอบกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคมและเงื่อนไขบางประการก็ไม่มี ความสนใจให้เกิดการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม สมควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้นโยบายด้านภาษีนี้นี้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

1. ศึกษาความเป็นมาและวัตถุประสงค์ในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร ฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559
2. ศึกษาข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย แนววินิจฉัย ข้อหาหรือกรมสรรพากรต่างๆที่เกี่ยวข้อง รวมถึงขั้นตอนในการปฏิบัติตามพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร ฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559
3. ศึกษามาตรการทางภาษีที่ใช้ในการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมในต่างประเทศ
4. ศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจากการออกพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร ฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ ผู้จัดทำใช้วิธีการศึกษาแบบการดำเนินการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง บทความวารสารทางกฎหมาย ตำราทางเศรษฐศาสตร์ การคลัง สื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเรียบเรียงวิธีวิจัยเชิงเอกสารแล้วทำการวิเคราะห์หลักเกณฑ์ ประเด็นทางกฎหมาย พร้อมทั้งเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อหาข้อสรุปและเสนอแนะแนวทางแก้ไขต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. เพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร ฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559
2. เพื่อให้ทราบถึงเงื่อนไขการได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีตามพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร ฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559
3. เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการออกพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร ฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559
4. เพื่อให้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการออกพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร ฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559

บทที่ 2

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคมและหลักของการจัดเก็บภาษีอากรที่ดี

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม

ในอดีตบทบาทการพัฒนาสังคมมักถูกจำกัดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ จนกระทั่งเกิดกระแสเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืนขึ้นในปี ค.ศ.1980 ที่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวและการเข้ามามีบทบาทขององค์กรไม่แสวงหาผลกำไร เช่น มูลนิธิ สมาคม สหกรณ์ เป็นต้น จนนำไปสู่การเรียกร้องให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมรับผิดชอบต่อสังคมจนกระทั่งได้เกิดเป็น Corporate Social Responsibility (CSR) ซึ่งหมายถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร ภายใต้หลักจริยธรรมและการจัดการที่ดี เพื่อบรรลุเป้าหมายหลักคือการพัฒนาอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่าองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรจำนวนมากและการทำ CSR เพียงอย่างเดียวยังไม่สามารถทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้แท้จริง จนกระทั่งได้มีการนำโมเดลธุรกิจมาใช้ในการแสวงหารายได้เพื่อนำรายได้เหล่านั้นกลับไปทำประโยชน์คืนสู่สังคมที่เรียกว่า Social Enterprise หรือ วิสาหกิจเพื่อสังคม วิสาหกิจเพื่อสังคมถือกำเนิดมาจากประเทศอังกฤษในปี ค.ศ.1840 ในเมือง Rochdale โดยเกิดจากความร่วมมือของคณาชนท้องถิ่นร่วมกันจัดหาอาหารราคาไม่แพงคุณภาพสูงมาขาย เพื่อตอบโต้การขายอาหารจากโรงงานที่ถูกมองว่าเป็นการแสวงหาประโยชน์มากเกินไป ต่อมาในปี ค.ศ.1990 วิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศอังกฤษได้ฟื้นตัวขึ้นอีกครั้งจากการรวมตัวกันขององค์กรต่างๆ เช่น สหกรณ์ องค์กรชุมชน องค์กรการกุศลที่กล้าได้กล้าเสีย และธุรกิจเพื่อสังคมในรูปแบบอื่นๆ โดยการใช้ธุรกิจเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ปัจจุบันวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศอังกฤษประสบความสำเร็จอย่างมากเมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศในยุโรปทั้งหมด¹

2.1.1 ขอบเขตและรูปแบบของวิสาหกิจเพื่อสังคม

คำว่า Social Enterprise (SE) ประกอบด้วยคำว่า “Enterprise” คือ การประกอบกิจการหรือเรียกว่า “วิสาหกิจ” กับคำว่า Social คือ “สังคม” และเมื่อนำคำดังกล่าวมารวมกันจึงเกิดเป็นคำใหม่ว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” มีหลายหน่วยงานพยายามอธิบายความหมายของวิสาหกิจเพื่อสังคมไว้

¹ สำนักนโยบายพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, “วิสาหกิจเพื่อสังคม คืออะไร,” พฤศจิกายน 2558 หน้า 1.

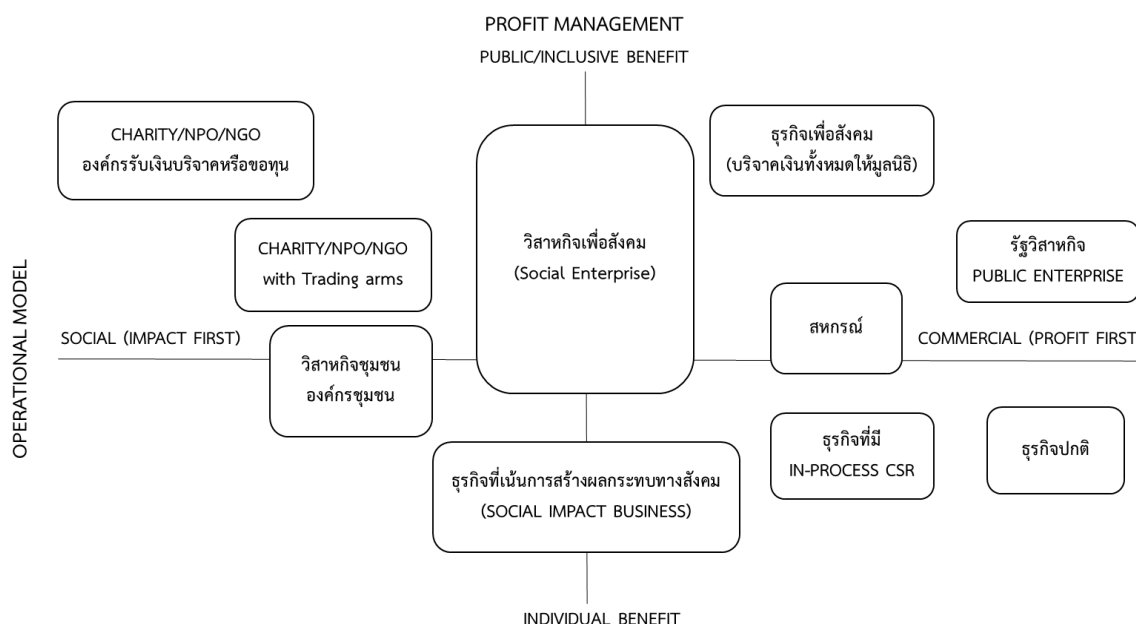
แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับแง่มุมในการอธิบายซึ่งสามารถสรุปความหมายอย่างง่ายว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” เป็นหน่วยงานหรือองค์กรที่ดำเนินงานโดยใช้ยุทธศาสตร์แบบกลไกตลาดเพื่อเป้าหมายทางสังคมหรือสิ่งแวดล้อม และมีแผนธุรกิจที่สามารถสร้างรายได้เพื่อหล่อเลี้ยงการดำเนินงาน² อย่างไรก็ตามการอธิบายความหมายของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่กล่าวมานี้เป็นความหมายเชิงวิชาการ ซึ่งมีความแตกต่างกับความหมายของวิสาหกิจเพื่อสังคมในเชิงกฎหมาย ด้วยกฎหมายนั้นมีลักษณะเป็นนโยบายของรัฐ มีการเลือกให้สิทธิประโยชน์กับวิสาหกิจเพื่อสังคมบางประเภทที่รัฐเห็นว่ามีสำคัญ การกำหนดนิยามของวิสาหกิจเพื่อสังคมในทางกฎหมายจึงมักทำโดยการหยิบยกลักษณะของวิสาหกิจเพื่อสังคมบางอย่างที่รัฐเห็นว่าสำคัญขึ้นมาตั้งเป็นเกณฑ์การวัดว่าองค์กรใดเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม³ โดยพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร ฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559 กำหนดให้คำว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” หมายความว่า บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทยซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบกิจการขายสินค้าหรือการให้บริการ โดยมุ่งส่งเสริมการจ้างงานในท้องถิ่นที่วิสาหกิจเพื่อสังคมตั้งอยู่ หรือมีเป้าหมายในการจัดตั้งตั้งแต่เริ่มแรกในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนสังคม หรือสิ่งแวดล้อม โดยมีได้มุ่งสร้างกำไรสูงสุดต่อผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วน และนำผลกำไรไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ไปลงทุนในกิจการของตนเอง หรือใช้เพื่อประโยชน์ของเกษตรกร ผู้ยากจน คนพิการ ผู้ด้อยโอกาส หรือใช้เพื่อประโยชน์ส่วนรวมอื่นๆ ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังประกาศกำหนด

วิสาหกิจเพื่อสังคมจึงมีรูปแบบเป็นหน่วยธุรกิจชนิดหนึ่งที่ตั้งตั้งขึ้นมาโดยมีเป้าหมายว่าจะนำผลกำไรที่ทำมาหาได้ไปใช้เพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม เพื่อแก้ไขปัญหาของสังคมในระยะยาวจัดเป็นหน่วยธุรกิจเพื่อสังคมที่มีการพึ่งพาตนเองได้ จึงแตกต่างกับมูลนิธิหรือองค์กรสาธารณณะทั่วไปที่ต้องอาศัยเงินอุดหนุนจากรัฐบาลหรือเงินบริจาคจากประชาชนเท่านั้น วิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถประกอบธุรกิจได้หลากหลาย เช่น การทำการค้าหรือการให้บริการ เพื่อนำผลกำไรที่ได้มาไปใช้เพื่อประโยชน์ของสังคม และนำไปลงทุนต่อในกิจการของตนเอง โดยอาจจะปันผลหรือไม่ปันผลให้แก่ผู้ลงทุนที่ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมก็ได้ ซึ่งหากจำแนกส่วนที่เป็นรูปแบบการบริหารจัดการ (ใช้โมเดลทางธุรกิจเพื่อสร้าง

² “SE (Social Enterprise) แนวคิดโลกธุรกิจศตวรรษนี้,” *Leisure & Fun(d)* 12 (ม.ค.-มี.ค. 2554): 8.

³ สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน), “Social Enterprise : The way forward วิสาหกิจเพื่อสังคมก้าวอย่างไรให้ยั่งยืน,” 2561 หน้า 35.

ผลกำไรสูงสุด หรือ ใช้โมเดลทางสังคมเพื่อสร้างผลกระทบเป็นหลัก) และ ส่วนของการจัดการผลกำไรที่เกิดขึ้น (ประโยชน์ส่วนรวม ของกลุ่ม หรือ ส่วนตัว) นำมาใช้วิเคราะห์จะสามารถเห็นได้ถึงความแตกต่างที่ชัดเจนมากขึ้นดังที่ปรากฏในแผนภาพ

รูปที่ 1 แผนภาพแสดงความต่างของวิสาหกิจเพื่อสังคมเมื่อเทียบกับรูปแบบองค์กรทางสังคมอื่นๆ

จากแผนภาพดังกล่าวอธิบายได้ว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมมีความเป็นลูกผสม (Hybrid) ระหว่างองค์กรไม่แสวงหากำไรที่มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาสังคมและองค์กรธุรกิจที่มุ่งหวังผลกำไรผสมผสานกับจุดแข็งของกลไกการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและการพึ่งตนเองของภาคธุรกิจมาดำเนินการภายใต้การกำหนดเป้าหมายคือองค์กรทางสังคม แต่เนื่องจากจุดประสงค์หลักของการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมคือการพัฒนาสังคมมิใช่การแสวงหากำไรอย่างเข้มข้นเหมือนองค์กรธุรกิจทั่วไป หากแต่เป็นการหากำไรนั้นเพื่อนำไปหล่อเลี้ยงกิจการและนำไปใช้ดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายเพื่อสังคม ถือเป็นข้อแตกต่างที่สำคัญระหว่างวิสาหกิจทั่วไปกับวิสาหกิจเพื่อสังคม⁴

⁴ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาปฏิรูปแห่งชาติสภาปฏิรูปแห่งชาติ, “วาระปฏิรูปพิเศษ 1: วิสาหกิจเพื่อสังคม,” กรกฎาคม 2558 หน้า 13.

2.1.2 ความสำคัญของการมีวิสาหกิจเพื่อสังคม

ปัจจุบันการดำเนินการของภาครัฐมักมีขั้นตอนล่าช้า หรือเกิดปัญหาติดขัดบางประการ ทำให้การบริหารจัดการเพื่อแก้ปัญหาของสังคมไม่ทันการณ์ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของสังคมจึงถือเป็นโอกาสที่ดี ที่จะช่วยลดปัญหาและความเหลื่อมล้ำในสังคมได้ ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งมูลนิธิ สมาคม หรือสหกรณ์ ก็ล้วนแต่เป็นการทำเพื่อสังคมทั้งสิ้น แต่เนื่องจากองค์กรในลักษณะที่กล่าวมาต้องอาศัยเงินทุนจากรัฐบาลหรือการบริจาคเงินของประชาชนเป็นหลัก ทำให้องค์กรเหล่านั้นไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้จริง ต่างจากวิสาหกิจเพื่อสังคมซึ่งเป็นองค์กรที่สามารถหารายได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องอาศัยเงินบริจาค เช่น ในอดีตการจะขอรับยาคุมกำเนิดและถุงยางอนามัยจะต้องขอรับจากแพทย์เท่านั้น ทำให้ประชากรในชุมชนแออัดซึ่งเป็นผู้ขาดความรู้ในการคุมกำเนิดและการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ขาดโอกาสในการรับยาคุมกำเนิดและถุงยางอนามัย ส่งผลให้อัตราการเพิ่มประชากรของประเทศไทยสูงถึง 3.3% ต่อปี หรือ เท่ากับว่าหนึ่งครอบครัวมีลูก 7 คน ด้วยปัญหานี้ทำให้มีองค์กรไม่แสวงหากำไรชื่อ สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน หรือ Population and Community Development Association (PDA) เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2517 ก่อตั้งโดยคุณมีชัย วีระไวทยะ มีเป้าหมายสำคัญเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนผู้ด้อยโอกาส สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน ได้เปลี่ยนวิธีการจำหน่ายยาคุมกำเนิดและถุงยางอนามัยให้สามารถจำหน่ายได้ตามร้านขายของชำและร้านเสริมสวย ในหมู่บ้านในราคาย่อมเยา หากผู้ใดขาดทุนทรัพย์สามารถขอใช้แรงงานตนทำงานเพื่อใช้จ่ายแทนเงินในการขอรับยาคุมกำเนิดหรือถุงยางอนามัยได้ เงินที่ได้มาทางสมาคมนำไปจัดการอบรมการคุมกำเนิดแก่คุณครูเป็นจำนวนกว่า 320,000 คนเพื่อให้คุณครูนำความรู้เหล่านั้นไปสอนแก่เด็กในโรงเรียน เพื่อให้มีความรู้ในการป้องกันและรักษาตัวเองจากโรคติดต่อ ซึ่งต่อมาก็ประสบความสำเร็จในการลดอัตราการเพิ่มประชากรได้โดยในปี พ.ศ. 2558 อัตราการเพิ่มประชากรลดลงเหลือเพียง 0.4% ต่อปี หรือ เท่ากับว่าหนึ่งครอบครัวมีลูกเพียง 1 คน⁵ นอกเหนือจากงานพัฒนาสังคมแล้วสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชนยังมีเครือข่ายธุรกิจเพื่อสังคมที่หารายได้สนับสนุนหลัก เช่น ร้านอาหาร Cabbages & Condoms โดยรายได้จากร้านอาหารนำไปใช้สนับสนุนการจัดกิจกรรมขององค์กร เช่น การให้ความรู้เรื่องการวางแผนครอบครัว

⁵ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน [ออนไลน์], 21 กุมภาพันธ์ 2562. แหล่งที่มา

และการป้องกันการตั้งครุฑที่ไม่พึงประสงค์แก่ชาวบ้าน ในปัจจุบันสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชนได้ดำเนินโครงการต่างๆมากกว่า 300 โครงการอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ได้อาศัยเงินบริจาคหรือเงินช่วยเหลือใดๆจากรัฐบาลเลย⁶ นอกจากนี้ยังมีกาแพดอยตุง ร้านกาแพที่ขายผลผลิตจากโครงการพัฒนาตอยตุงภายใต้มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง มีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดความยากจนให้กับชนกลุ่มน้อยที่อยู่ในพื้นที่ตอยตุง โดยการเข้าไปให้ความรู้ในการปลูกกาแพและพืชเมืองหนาวชนิดอื่นๆแก่ชาวบ้าน ให้เกิดทางเลือกอาชีพที่มีรายได้ดีและยั่งยืน โดยโครงการพัฒนาตอยตุงจะเป็นผู้ผลิตสินค้าแปรรูป และผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยชุมชน ชาวเขาผ่านเครือข่ายร้านค้าและห้างสรรพสินค้า ส่งผลให้ชาวบ้านมีอาชีพที่ยั่งยืนสามารถหารายได้ด้วยตนเอง⁷ ปัจจุบันเริ่มมีกลุ่มธุรกิจต่างๆผุดขึ้นมาเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมมากขึ้น เช่น บริษัทสังคมสุขภาพ (Lemon Farm) ที่ยกระดับมาจากสหกรณ์การเกษตร โดยมุ่งส่งเสริมผลิตภัณฑ์อินทรีย์และสินค้าเพื่อสุขภาพที่ผลิตจากเครือข่ายชุมชน โดยการนำมาจำหน่ายผ่านเครือข่ายร้านค้าและร้าน Lemon Farm บริษัทจึงมีรายได้เป็นของตนเองเพื่อนำไปลงทุนซ้ำในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนเกษตรอย่างยั่งยืน เช่น การให้ความรู้กับเกษตรกรคู่ค้าในการทำเกษตรอินทรีย์และการทำปุ๋ยสูตรที่ดี เพื่อให้สามารถทำผลผลิตที่ดีมีคุณภาพออกขายสู่สังคมได้⁸ ปัจจุบันวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ไต่ยกตัวอย่างมาข้างต้น ล้วนประสบความสำเร็จในการเป็นผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและมีส่วนในการช่วยรัฐบาลแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน ซึ่งจะเห็นได้ว่าหากวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เท่าใดก็จะยิ่งส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและสิ่งแวดล้อม

2.2 หลักเกณฑ์การส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมและการจูงใจให้เกิดการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม

ปัจจุบันการประกอบกิจการหรือการดำเนินการของเอกชนที่มีเป้าหมายหลักเพื่อแก้ไขปัญหาพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการดำเนินกิจการเพื่อสังคมยังไม่ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ

⁶ PDA, สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน [ออนไลน์], 21 กุมภาพันธ์ 2562. แหล่งที่มา <https://pda.or.th/pgroup-summary>

⁷ แม่ฟ้าหลวง, จุดเริ่มต้นตอยตุง [ออนไลน์], 21 กุมภาพันธ์ 2562. แหล่งที่มา <http://www.maefahluang.org/?p=3277&lang=th>

⁸ เลมอนฟาร์ม, ประวัติองค์กร [ออนไลน์], 21 กุมภาพันธ์ 2562. แหล่งที่มา http://www.lemonfarm.com/?page_id=1634

เพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดได้เท่าที่ควร ดังนั้นจึงควรมีการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้เกิดการประกอบกิจการเพื่อสังคมมากยิ่งขึ้นและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อให้ประชาชน สังคม และสิ่งแวดล้อมได้รับการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

2.2.1 หลักเกณฑ์การส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม

การส่งเสริมให้เกิดการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถทำได้โดยอาศัยแม่บทกฎหมายและนโยบายของรัฐบาล เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเติบโตของวิสาหกิจเพื่อสังคม ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆในสังคมให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคม มีความเข้มแข็ง และสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น การส่งเสริมจึงต้องส่งเสริมแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมทุกขนาด และทุกช่วงการเติบโตเพื่อให้การประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นไปได้อย่างราบรื่นและยั่งยืนตลอดการดำเนินงาน การส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมตามมุมมองของรัฐบาลอังกฤษสามารถแบ่งได้เป็น 6 ปัจจัย คือ ปัจจัยนโยบายภาครัฐในฐานะผู้กำหนดทิศทางในการพัฒนาประเทศโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ปัจจัยด้านการเข้าถึงทางด้านการเงินและตลาดทุน (Finance) ในฐานะที่มาของทุนซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งของการผลิต ปัจจัยด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคล (Human Capital) ในฐานะผู้ขับเคลื่อนการเติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืนของวิสาหกิจเพื่อสังคม ปัจจัยด้านการพัฒนา การเข้าถึงตลาด และผู้บริโภค (Markets) ในฐานะแหล่งที่มาของรายได้เพื่อรองรับการดำเนินงานทางสังคม ปัจจัยด้านการสร้างความรู้และความตระหนักของสังคม (Culture) เพื่อการยอมรับและเข้าใจในภารกิจ และบทบาทของวิสาหกิจเพื่อสังคมซึ่งต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมผ่านช่องทางของธุรกิจ และปัจจัยด้านการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน เครือข่ายองค์กรตัวกลางในการสนับสนุน (Support) เพื่อให้วิสาหกิจเพื่อสังคม สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้การรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง⁹ ดังนั้นกฎหมายควรสนับสนุนให้ครบทุกบริบทในสภาพแวดล้อมของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยคำนึงถึงแนวคิดการพัฒนาธุรกิจในระดับสากล ระบบนิเวศ และนวัตกรรมทางสังคมใหม่ๆ ซึ่งไม่จำกัดกรอบเพียงบริบทราชการหรือรัฐวิสาหกิจที่มี

⁹ สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน), “Social Enterprise : The way forward วิสาหกิจเพื่อสังคมก้าวอย่างไรให้ยั่งยืน,” 2561 หน้า 18.

รูปแบบเก่าเท่านั้น กฎหมายต้องคำนึงถึงบริบทในอนาคต สร้างสภาพเอื้อให้แก่คนรุ่นใหม่ สร้างแนวทางให้เดินไปข้างหน้าได้อย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ตามเมื่อมีกฎหมายออกมารองรับแล้วก็ยังคงอาศัยการทำงานที่สอดคล้องกับสภาพสังคมและเอื้อต่อการทำงานของกลไกตลาด เช่น มาตรการการจัดซื้อจัดจ้างที่ส่งเสริมให้มีบริการภาครัฐในรูปแบบของวิสาหกิจเพื่อสังคม การลดกระบวนงานที่ซับซ้อนซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคมและผู้เกี่ยวข้อง การจัดให้มีการเชื่อมโยงและบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่รัฐให้สามารถให้คำปรึกษาที่ถูกต้องตรงกัน เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการคลัง และกระทรวงพาณิชย์ เป็นต้น ซึ่งจะช่วยลดภาระการทำงานหรือการติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐของวิสาหกิจเพื่อสังคมได้ การสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ตระหนักถึงความจำเป็นตามระยะการเติบโตของวิสาหกิจเพื่อสังคม ซึ่งมีความต้องการเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป เช่น การให้เงินทุนตั้งต้น หรือการให้เงินกู้ยืมและระบบสินเชื่อพิเศษ การส่งเสริมบทบาทของท้องถิ่นที่จะช่วยขับเคลื่อนวิสาหกิจเพื่อสังคม เช่นเดียวกับในต่างประเทศ รัฐบาลท้องถิ่นต้องมีบทบาทสำคัญผ่านการให้สิทธิประโยชน์ต่างๆ และการปลูกฝังและสร้างรากฐานเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคมให้แก่คนรุ่นใหม่ในด้านการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา ที่จะส่งเสริมให้มีการสร้างเยาวชนหรือบัณฑิตที่มีความรู้ด้านธุรกิจ ด้านนวัตกรรม พร้อมกับแนวคิดที่จะทำประโยชน์เพื่อสังคม และการส่งเสริมงานวิจัยนวัตกรรมเพื่อสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยผลักดันและสนับสนุนให้เกิดการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมได้ในสังคมไทย¹⁰

2.2.2 หลักเกณฑ์การจูงใจให้เกิดการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม

การให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมก็เป็นแนวทางที่สำคัญประการหนึ่งที่จะพัฒนาบทบาทและการเติบโตของวิสาหกิจเพื่อสังคม เพราะสิทธิประโยชน์ทั้งหลายจะเป็นเสมือนแรงจูงใจที่สำคัญที่จะผลักดันให้คนต้องการเข้าร่วมเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมมากขึ้น การสร้างแรงจูงใจให้เกิดการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถทำได้โดยอาศัยเครื่องมือที่เรียกว่า “สิทธิประโยชน์ทางภาษี” ซึ่งจะช่วยให้ผู้ประกอบการเกิดความสนใจในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งที่รัฐบาลมุ่งส่งเสริม โดยการให้สิทธิ

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 21.

ประโยชน์ทางภาษีนี้อาจจะคำนึงถึงทั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมและผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมอย่างรอบด้าน เพื่อให้การส่งเสริมเกิดประสิทธิภาพแก่ผู้ใช้สิทธิได้อย่างแท้จริง สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

1. การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลให้กับวิสาหกิจเพื่อสังคม หรือการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดและเงื่อนไขบางประการเช่น การจะต้องจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมกับหน่วยงานของรัฐ เพื่อช่วยเหลือให้วิสาหกิจเพื่อสังคมมีต้นทุนทางการเงินต่ำลง อันจะนำไปสู่ความมั่นคงด้านฐานะการเงิน

2. การลดหย่อนอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคล โดยอาจกำหนดระยะเวลาของการให้สิทธิไว้ เช่น การจำกัดสิทธิลดหย่อนอัตราภาษีลงจากอัตราปกติเป็นเวลา 3 ปีนับจากวันที่มีกำไรสุทธิเกิดขึ้น เพื่อช่วยลดต้นทุนการดำเนินงานและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันกับระบบตลาดปกติในระยะเริ่มต้นของการดำเนินงาน

3. การให้สิทธิลดหย่อนภาษีจากรายจ่ายที่ผู้ลงทุนทั้งที่เป็นนิติบุคคลหรือบุคคลธรรมดา ได้ร่วมลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยกำหนดให้มีสัดส่วนของการลดหย่อนที่เหมาะสม เช่น การให้ผู้ลงทุนสามารถนำจำนวนเงินลงทุนที่ได้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมมาลดหย่อนภาษีได้ตามจำนวนที่จ่ายไปจริง แต่ไม่เกินจำนวน 10 ล้านบาทต่อปี หรือมาตรการส่งเสริมการลงทุนโดยให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่บุคคลหรือนิติบุคคลที่ถือหุ้นในวิสาหกิจเพื่อสังคมผ่านกองทุนรวมหรือช่องทางการลงทุนอื่นๆ เป็นต้น มาตรการลักษณะนี้จะช่วยสร้างแรงจูงใจให้เกิดการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมมากขึ้น เพราะผู้ลงทุนเกิดความรูสึกว่าจะได้รับประโยชน์จากการลดหย่อนภาษีแก่ตนเองโดยตรงทันที

4. การเพิ่มสิทธิประโยชน์ทางภาษีให้ครอบคลุมการสนับสนุนรูปแบบอื่นๆ ที่เป็นจุดแข็งของภาคเอกชน เช่น การส่งผู้เชี่ยวชาญมาช่วยให้คำแนะนำทางธุรกิจ แล้วนำเอามาคำนวณหามูลค่าเพื่อมาลดหย่อนภาษีได้ หรือการให้ภาคเอกชนที่จัดซื้อจัดจ้างกับวิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถนำรายจ่ายมาหักเป็นรายจ่ายได้เพิ่มเติมของภาษีเงินได้นิติบุคคล จะช่วยให้ภาคเอกชนที่มีความเชี่ยวชาญหรือมีความสามารถเฉพาะทางสามารถนำองค์ความรู้ของตนมาช่วยเหลือให้วิสาหกิจเพื่อสังคมได้พัฒนาขีดความสามารถของตนเอง เพื่อการแข่งขันทางการค้าที่ยั่งยืนในอนาคตได้¹¹

¹¹ สำนักงานส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ, “ทิศทางการขับเคลื่อนประเด็นวิสาหกิจเพื่อสังคม,” 5 ธันวาคม พ.ศ. 2557 หน้า 37.

นอกจากนี้การให้สิทธิประโยชน์ด้านภาษีจะต้องอาศัยการตรวจสอบของกรมสรรพากร ควบคู่ไปด้วย เพื่อป้องกันมิให้เกิดการแสวงหาผลประโยชน์ทางภาษีจากการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม เช่น การกำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมต้องนำส่งรายงานทางการเงินทุกปี หรือนำส่งแผนธุรกิจ ควบคู่ไปกับการตรวจสอบจากผลการดำเนินงานด้านอื่นๆในเชิงการปฏิบัติการ เป็นต้น

2.3 แนวคิดพื้นฐานทางกฎหมายตามหลักความเสมอภาคกับกฎหมายภาษีอากรที่ดี

เนื่องจากพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ วิสาหกิจเพื่อสังคมและผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นการเฉพาะ ถือเป็นกฎหมายมหาชนภายในที่วาง ด้วยความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับรัฐ การออกกฎหมายภาษีจึงต้องคำนึงถึงแนวคิดพื้นฐานทาง กฎหมายควบคู่ไปกับหลักกฎหมายภาษีอากรที่ดี

2.3.1 แนวคิดพื้นฐานทางกฎหมายตามหลักความเสมอภาค

ปัจจุบันแนวคิดพื้นฐานทางกฎหมายตามหลักความเสมอภาคได้รับการรับรอง ด้วยการ บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ในมาตรา 4 อย่างชัดเจนว่า ศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง ปวงชนชาวไทย ย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน โดยถือว่าบุคคลย่อมมีความเสมอภาคที่จะได้รับการ รับรองและคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งหมายถึง หลักความเสมอภาคเบื้องต้นกฎหมาย ที่เป็นการยอมรับสิทธิเสรีภาพอันเป็นสาระสำคัญของความเป็นมนุษย์ที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่กำเนิดและไม่ อาจพรากไปได้ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงการยอมรับตามทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติ¹²

หลักความเสมอภาคถือว่าเป็นหลักพื้นฐานของศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ ย่อมได้รับการรับรองและคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นมนุษย์โดยมิต้องคำนึงถึง คุณสมบัติอื่นๆ เช่น เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ถิ่นกำเนิด และขณะเดียวกันก็ถือได้ว่าหลักความเสมอภาคนี้ เป็นหลักที่ควบคุมมิให้รัฐใช้อำนาจของตนตามอำเภอใจ โดยการใช้อำนาจของรัฐแก่กลุ่มบุคคลใดบุคคล หนึ่งรัฐต้องสามารถอธิบายได้ว่าเพราะเหตุใดรัฐจึงกระทำการอันก่อให้เกิดผลกระทบหรือเป็นการให้

¹² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, หลักความเสมอภาค [ออนไลน์], 5 พฤษภาคม 2562. แหล่งที่มา <http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=657>

ประโยชน์แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งนั้นโดยเฉพาะแต่หากเหตุผลไม่อาจรับฟังได้ก็แสดงว่าการใช้อำนาจของรัฐนั้นเป็นไปตามอำเภอใจ ดังนั้นหลักความเสมอภาคจึงเป็นหลักสำคัญในการรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและสามารถนำมาตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐไม่ว่าจะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการได้

ในแง่ของกฎหมายภาษีอากร หลักความเสมอภาคทางภาษีอากรเป็นผลมาจากหลักความเสมอภาคทางกฎหมาย รัฐจะต้องสร้างความเป็นธรรมแก่ผู้เสียภาษีอากรทุกคน โดยการจัดเก็บภาษีอากรอย่างเท่าเทียมกัน การรับรองหลักการนี้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ในมาตรา 62 อย่างชัดเจนว่า รัฐต้องรักษาวินัยการเงินการคลังอย่างเคร่งครัดเพื่อให้ฐานะทางการเงินการคลังของรัฐมีเสถียรภาพและมั่นคงอย่างยั่งยืนตามกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ และจัดระบบภาษีให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคม และในมาตรา 50 ได้บัญญัติให้การเสียภาษีอากรเป็นหน้าที่ของปวงชนชาวไทยทุกคน สามารถพิจารณาหลักความเสมอภาคได้ 2 ประการ ดังนี้

ประการแรก หลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายภาษีอากร กล่าวคือ ประชาชนทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบภาระรายจ่ายของรัฐด้วยการเสียภาษีอากรโดยเท่าเทียมกันคือในอัตราส่วนที่เท่ากันเมื่อคำนึงถึงความสามารถเชิงเศรษฐกิจหรือตามสัดส่วนแห่งทรัพยากรที่มีอยู่

ประการที่สอง กฎหมายภาษีจะต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม คือ ประชาชนทุกคนมีสิทธิได้รับการปฏิบัติจากกฎหมายภาษีอย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้น การยกเว้นภาษี การลดหย่อนอัตราภาษี หรือการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้เสียภาษีบางกลุ่ม โดยมีได้ถือปฏิบัติเป็นการทั่วไป หากเป็นการกระทำที่ปราศจากเหตุผลอันสมควรที่ควรค่าแก่การรับฟัง ย่อมเป็นการกระทำที่ขัดกับหลักความเสมอภาคและขัดกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้เสียภาษีบางกลุ่มจึงต้องอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องและเหมาะสม และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายที่กำหนดมาตรการนั้น¹³

¹³ เพรามาตร หันตรา และ ศุภลักษณ์ ฤติจรัสวัลย์, “สิทธิของผู้เสียภาษี,” สรรพการสาส์น 41 (มกราคม 2537):15-24.

การที่รัฐบาลมีการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมและผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นการเฉพาะ ตามที่ปรากฏในพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559 ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา กิจกรรมต่างๆที่รัฐเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม จึงไม่เป็นการขัดกับหลักความเสมอภาคทางกฎหมาย

2.3.2 แนวคิดพื้นฐานทางกฎหมายภาษีอากรที่ดี

การจัดเก็บภาษีอากรเป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐที่จะต้องปฏิบัติกับผู้มีรายได้ทุกคน ซึ่งในบางครั้งอาจทำให้ผู้เสียภาษีรู้สึกว่าคุณไม่ได้รับประโยชน์ตอบแทนกลับมาจากการเสียภาษี หรือความยุ่งยากซับซ้อนของขั้นตอนต่างๆ การมีความไม่เป็นธรรมเกิดขึ้นจากการใช้อำนาจอย่างไม่ถูกต้องของเจ้าหน้าที่ ด้วยเหตุเหล่านี้จึงทำให้มีบุคคลหลายท่านได้กำหนดหลักเกณฑ์ของการจัดเก็บภาษีอากรที่ดีไว้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางข้อกำหนดและหลักเกณฑ์ทางภาษีต่างๆ โดยแนวคิดที่ได้มีการเผยแพร่กันอย่างแพร่หลายเป็นของ Adam Smith ประกอบด้วยหลักการ 4 ประการดังต่อไปนี้

2.3.2.1 หลักความเป็นธรรม (Equity)

Adam Smith มีความเห็นว่าประชาชนในรัฐหนึ่งควรมีส่วนช่วยรัฐบาลในการบริหารประเทศ โดยการบริจาคทรัพย์สิน หรือเงินทองตามส่วนแห่งความสามารถในหารายได้หรือทรัพย์สิน ซึ่งได้รับมาเพราะความคุ้มครองของรัฐ หากพิจารณาตามหลักนี้ก็หมายความว่ารัฐควรเก็บภาษีจากผู้มีหน้าที่เสียภาษีซึ่งอยู่ในฐานะเท่าเทียมกันโดยทั่วถึง ไม่ควรมีการให้อภิสิทธิ์ด้วยวิธีการยกเว้นภาษีหรือลดภาษีให้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นการเฉพาะ¹⁴ หลักความเป็นธรรมในที่นี้จึงจะต้องสอดคล้องได้กับหลักแห่งความเป็นสัดส่วนหรือส่วนแห่งความสามารถ (Ability to Pay) กล่าวคือ การเสียภาษีกำหนดให้ผู้มีรายได้ทุกคนต้องเสียภาษีอย่างเท่าเทียมกัน แต่ไม่ได้หมายความว่าต้องเสียภาษีในจำนวนเงินที่เท่ากัน เพราะการจะให้ผู้มีรายได้มากเสียภาษีในอัตราเดียวกับผู้มีรายได้น้อยจะเป็นการขัดกับหลักความเป็นสัดส่วน เพราะเงินจำนวนที่เท่ากันจะมีความสำคัญต่างกันไปสำหรับคนที่มีรายได้

¹⁴ ปรีดา นาคนวนทิม, ภาษีอากรสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ (กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521), หน้า 31.

ฐานะ ชีวิต และความเป็นอยู่ต่างกัน สัดส่วนของภาษีที่ต้องเสียจึงควรแตกต่างกันไปตามความสามารถในการหารายได้

อย่างไรก็ตามนักเศรษฐศาสตร์รุ่นหลังได้พยายามอธิบายหลักความเป็นธรรมของ Adam Smith เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. หลักความเป็นธรรมสัมบูรณ์ (Principle of Absolute Equity) คือการวัดความเป็นธรรมในรูปของตัวเงิน กล่าวคือผู้เสียภาษีจะต้องเสียภาษีในจำนวนที่เท่ากันทุกคน การจัดเก็บภาษีลักษณะนี้แสดงให้เห็นว่าหลักความเป็นธรรมสัมบูรณ์มิได้พิจารณาเรื่องความต่างของความสามารถของผู้เสียภาษี

2. หลักความเป็นธรรมสัมพัทธ์ (Principle of Relative Equity) คือการวัดความเป็นธรรมโดยพิจารณาถึงความสามารถของผู้เสียภาษี หรือผลประโยชน์ที่ผู้เสียภาษีพึงจะได้รับจากรัฐด้วย¹⁵

สิทธิประโยชน์ทางภาษีที่พระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559 กำหนดให้ใช้โดยเฉพาะกับวิสาหกิจเพื่อสังคมเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลหรือการลดหย่อนภาษีจากเงินลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม จึงเป็นมาตรการทางภาษีที่ไม่ขัดกับหลักความเป็นธรรม เพราะสาระสำคัญหรือจุดประสงค์ของการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมมีขึ้นเพื่อการนำผลประโยชน์มาลงทุนในกิจการของตนเองต่อไปและการนำกลับคืนสู่สังคมในรูปแบบของการร่วมแก้ปัญหาของสังคมและการพัฒนาให้สังคมส่วนรวมปรับปรุงไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งแตกต่างจากวิสาหกิจประเภทอื่น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีที่แตกต่างกันระหว่างวิสาหกิจเพื่อสังคมและวิสาหกิจประเภทอื่นจึงสามารถกระทำได้มิเป็นการขัดกับหลักความเป็นธรรมแต่อย่างใด

2.3.2.2 หลักความแน่นอน (Certainly)

Adam Smith มีความเห็นว่า ภาษีอากรที่จะจัดเก็บจะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่แน่นอน ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสมเหตุสมผล มิใช่ตามอำเภอใจของผู้กำหนดหลักเกณฑ์ ความแน่นอนนี้มุ่งเน้นไปถึงเรื่องระยะเวลาในการชำระภาษี อัตราภาษี วิธีการชำระภาษี และ

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 32.

สถานที่เสียภาษี ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้เสียภาษีมียุทธศาสตร์ปรับปรุงวิธีการดำเนินธุรกิจของตน และเตรียมค่าใช้จ่ายในการเสียภาษีอากรไว้ล่วงหน้า พร้อมทั้งสามารถชำระค่าภาษีอากรได้อย่างถูกต้องครบถ้วนตามระยะเวลาที่กำหนดไว้¹⁶

จากการศึกษาพระราชกฤษฎีกาฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559 มาตรา 8 ซึ่งเป็นกรกำหนดเงื่อนไขให้วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ต้องการได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีต้องปฏิบัติตาม พบว่ายังไม่มีกรกำหนดเงื่อนไขของการขอลกลับเข้ารับสิทธิประโยชน์ทางภาษีภายหลังจากการถูกเพิกถอนสิทธิลง หากเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ในอนาคตจะทำให้เจ้าหน้าที่และผู้ขอรับสิทธิไม่มีหลักที่แน่นอนในการยึดถือปฏิบัติ อันจะนำไปสู่การใช้ดุลยพินิจที่ทำให้เกิดความไม่โปร่งใสขึ้นได้ ข้อบกพร่องนี้จึงขัดกับหลักความแน่นอนของหลักการภาษีอากรที่ดีซึ่งสมควรจะต้องได้รับการแก้ไขเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

2.3.2.3 หลักความสะดวก (Convenience)

Adam Smith มีความเห็นว่า เมื่อประชาชนมีภาระจะต้องชำระค่าภาษี รัฐจึงมีหน้าที่ที่จะต้องอำนวยความสะดวกนี้ให้แก่ผู้เสียภาษี โดยการเรียกเก็บภาษีอากรทุกประเภทควรเรียกเก็บตามระยะเวลาที่เหมาะสมและตามวิธีที่สะดวกที่สุดแก่ผู้เสียภาษีอากร เพื่อมิให้ผู้เสียภาษีเกิดความย่อท้อในการชำระภาษี ภาษีที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียภาษีมากที่สุดก็คือ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ซึ่งประชาชนได้ชำระค่าภาษีนี้ไปแล้วพร้อมกับการชำระค่าสินค้าและบริการ¹⁷

จากการศึกษาประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีเงินได้ฉบับที่ 291 เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเพื่อการยกเว้นภาษีเงินได้ของวิสาหกิจเพื่อสังคม กำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมจะต้องยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคลพร้อมทั้งบัญชีทำการ บัญชีกำไรขาดทุน และบัญชีบุคคล ภายใน 150 วันนับแต่วันสุดท้ายของรอบระยะเวลาบัญชี ตามแบบที่อธิบดีกรมสรรพากรกำหนดพร้อมกับชำระภาษี (หากมี) พร้อมด้วยรายงานประจำปีและยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ของวิสาหกิจเพื่อสังคมภายในสองเดือนนับแต่วันสุดท้ายของรอบระยะเวลา 6 เดือนนับแต่วันแรกของรอบระยะเวลาบัญชีตามแบบที่อธิบดีกรมสรรพากรกำหนดพร้อมกับชำระภาษี (หากมี)

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 34.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 35.

ซึ่งสอดคล้องกับหลักความสะดวก เพราะระยะเวลาการชำระภาษีที่กำหนดให้เพียงพอต่อการเตรียมจำนวนเงินเพื่อการชำระภาษี และข้อมูลที่ต้องนำเสนอกรมสรรพากรแล้ว

2.3.2.4 หลักความประหยัด (Economy)

Adam Smith มีความเห็นว่า ค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีควรถูกจำกัดให้น้อยที่สุดทั้งฝ่ายผู้จัดเก็บและฝ่ายผู้เสียภาษี อีกทั้งการจัดเก็บภาษีไม่ควรจะทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบมากเกินไป อันจะนำไปสู่การหลีกเลี่ยงภาษี หรือการรั่วไหลของเงินภาษี ไม่ว่าจะเพราะอัตราภาษีสูงเกินไป หรือการออกกฎหมายมีช่องโหว่ก็ตามซึ่งล้วนแล้วแต่ทำให้เกิดความไม่ประหยัด¹⁸

จากการศึกษาพระราชกฤษฎีกาฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559 พบว่าการให้สิทธิลดหย่อนภาษีจากเงินลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมจะถูกจำกัดเพดานไว้ภายใต้ขอบเขตเดียวกับรายจ่ายเพื่อการกุศลและสาธารณประโยชน์ แต่มีความเสี่ยงมากกว่า กล่าวคือ ผู้ลงทุนจะถูกประเมินภาษีย้อนหลังหากวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้ลงทุนไปนั้น ถูกเพิกถอนใบอนุญาตการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม เลิกกิจการ หรือทำผิดเงื่อนไขตามที่กรมสรรพากรกำหนด เงื่อนไขเหล่านี้ทำให้ผู้เสียภาษีคือผู้ลงทุนหรือผู้บริจาคได้รับผลกระทบจากความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากวิสาหกิจเพื่อสังคมมากเกินไป อันจะนำไปสู่การเลี่ยงภาษีหรือเกิดการรั่วไหลของเงินภาษี ดังนั้นความสามารถในการจัดเก็บภาษีของรัฐจะลดลง ซึ่งล้วนแล้วแต่ทำให้เกิดความไม่ประหยัด

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 36.

บทที่ 3

หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และบทวิเคราะห์สภาพการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ของประเทศไทย ประเทศอังกฤษ และประเทศเกาหลีใต้

3.1 การส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศไทย

หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีของวิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศไทยมีประกาศเป็นพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร ฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559 ประกอบกับประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เรื่อง รายชื่อหน่วยงานรับรองการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม ฉบับที่ 1 และประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีเงินได้ ฉบับที่ 291 เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเพื่อการยกเว้นภาษีเงินได้ของวิสาหกิจเพื่อสังคม

พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ได้ให้ความหมายของคำว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” ไว้ในมาตรา 3 โดยกำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมต้องเป็นบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลประกอบกิจการเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่นๆ มุ่งส่งเสริมการจ้างงานในท้องถิ่นที่วิสาหกิจเพื่อสังคมตั้งอยู่หรือมีเป้าหมายอย่างชัดเจนตั้งแต่แรกเริ่มในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก มีใช้การสร้างกำไรสูงสุดต่อผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วน จะต้องนำผลกำไรไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ไปลงทุนในกิจการ หรือใช้เพื่อประโยชน์ของเกษตรกร ผู้ยากจน คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส หรือใช้เพื่อประโยชน์ส่วนรวมอื่นๆ ตามที่รัฐมนตรีกำหนด

นอกจากนี้ในมาตรา 8 ของพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ประกอบกับประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เรื่อง รายชื่อหน่วยงานรับรองการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม ฉบับที่ 1 และประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีเงินได้ ฉบับที่ 291 เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเพื่อการยกเว้นภาษีเงินได้ของวิสาหกิจเพื่อสังคมได้กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ประสงค์จะได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีจะต้องปฏิบัติตามไว้ ดังนี้

1. จะต้องมีคำว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” อยู่ในชื่อบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลนั้น

2. ได้รับการรับรองเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมจากคณะกรรมการเสริมสร้างกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ หรือกรมการพัฒนาชุมชน เฉพาะวิสาหกิจเพื่อสังคมที่จัดตั้งขึ้นตามโครงการสานพลังประชารัฐ¹⁹
3. ยื่นคำร้องและได้รับอนุมัติให้เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมจากอธิบดีตามแบบที่อธิบดีประกาศกำหนด
4. ไม่มีการจ่ายเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (4) (ข) และ (ง) แห่งประมวลรัษฎากรให้แก่ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วน²⁰
5. ไม่มีการจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินที่ใช้ในกิจการ เว้นแต่การโอนให้วิสาหกิจเพื่อสังคมอื่น สถานพยาบาล สถานศึกษา องค์กรหรือสถานสาธารณกุศล โดยไม่มีค่าตอบแทน หรือการขายทรัพย์สินที่วิสาหกิจเพื่อสังคมได้นำรายรับทั้งหมดไปใช้ในกิจการหรือใช้เพื่อประโยชน์ของเกษตรกรผู้ยากจน คนพิการผู้ด้อยโอกาส หรือใช้เพื่อประโยชน์ส่วนรวมอื่น²¹

¹⁹ ประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เรื่อง รายชื่อหน่วยงานรับรองการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม (ฉบับที่ 1) กำหนดให้หน่วยงานต่อไปนี้เป็นหน่วยงานรับรองวิสาหกิจเพื่อสังคม (1) คณะกรรมการสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2554 (2) กรมการพัฒนาชุมชน สำหรับการรับรองการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมที่จัดตั้งขึ้นตามนโยบายสานพลังประชารัฐ

²⁰ มาตรา 40 (4) (ข) แห่งประมวลรัษฎากร หมายถึง เงินปันผล เงินส่วนแบ่งของกำไรหรือ ประโยชน์อื่นใดที่ได้จากบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล กองทุนรวม หรือสถาบันการเงินที่มีกฎหมายโดยเฉพาะของประเทศไทย จัดตั้งขึ้นสำหรับให้กู้ยืมเงินเพื่อส่งเสริมเกษตรกรรม พาณิชยกรรมหรืออุตสาหกรรม เงินปันผล หรือเงินส่วนแบ่งของกำไรที่อยู่ในบังคับต้องถูกหักภาษีไว้ ณ ที่จ่ายตามกฎหมายว่าด้วยภาษีเงินได้ปิโตรเลียมเฉพาะส่วนที่เหลือจากถูกหักภาษีไว้ ณ ที่จ่ายตามกฎหมายดังกล่าว มาตรา 40 (4) (ง) แห่งประมวลรัษฎากร หมายถึง เงินลดทุนของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลเฉพาะส่วนที่จ่ายไม่เกินกว่ากำไรและเงินที่กันไว้รวมกัน

²¹ ประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีเงินได้ (ฉบับที่ 291) เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเพื่อการยกเว้นภาษีเงินได้ของวิสาหกิจเพื่อสังคม ข้อ 5 วิสาหกิจเพื่อสังคมต้องไม่มีการจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินที่ใช้ในกิจการ เว้นแต่กรณีดังต่อไปนี้ (1) การโอนทรัพย์สินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมอื่น หรือสถานพยาบาลหรือสถานศึกษาของทางราชการ องค์กรหรือสถานสาธารณกุศล หรือสถานพยาบาลหรือสถานศึกษาอื่นที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังประกาศกำหนดตามมาตรา 47 (7) (ข) แห่งประมวลรัษฎากร โดยไม่มีค่าตอบแทน ทั้งนี้ วิสาหกิจเพื่อสังคมผู้รับโอนต้องเป็นวิสาหกิจที่ได้รับอนุมัติจากอธิบดีกรมสรรพากรตามประกาศฉบับนี้ (2) การขายทรัพย์สินที่วิสาหกิจเพื่อสังคมได้นำรายรับทั้งหมดไปใช้ในกิจการของตนเองหรือนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของเกษตรกร ผู้ยากจน คนพิการ ผู้ด้อยโอกาส หรือประโยชน์ส่วนรวมอื่นๆ ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังประกาศกำหนด

6. ไม่เป็นคู่สัญญากับผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนและไม่มีการจ่ายค่าตอบแทนใด ๆ ให้แก่ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วน รวมถึงบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วน เว้นแต่เป็นการขายสินค้าหรือการให้บริการที่มีค่าตอบแทนเป็นไปตามราคาตลาด²²
7. ไม่เปลี่ยนแปลงประเภทการประกอบกิจการจากกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นการประกอบกิจการอื่นก่อนครบสิบรอบระยะเวลาบัญชี นับตั้งแต่รอบระยะเวลาบัญชีแรกที่ได้รับอนุมัติให้เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม
8. ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขอื่นที่อธิบดีประกาศกำหนด

ในกรณีที่วิสาหกิจเพื่อสังคมไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามวรรคหนึ่ง ข้อหนึ่งข้อใดในรอบระยะเวลาบัญชีใด ให้การยกเว้นภาษีเงินได้ตามพระราชกฤษฎีกานี้สิ้นสุดลงตั้งแต่นับรอบระยะเวลาบัญชีแรกที่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี ทั้งนี้ การยื่นคำร้องและขอรับอนุมัติให้เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมจากอธิบดีกรมสรรพากรสามารถสรุปได้เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จดทะเบียนจัดตั้งบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลใหม่หรือจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลเดิมเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมที่กรมพัฒนาธุรกิจการค้า โดยกำหนดให้วัตถุประสงค์จะต้องมีอย่างน้อย ดังต่อไปนี้ (1) ประกอบกิจการขายสินค้าหรือการให้บริการ และ (2) ส่งเสริมการจ้างงานในท้องถิ่นที่บริษัทหรือนิติบุคคลนั้นตั้งอยู่ หรือแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน สังคม หรือ สิ่งแวดล้อม

ขั้นตอนที่ 2 จะต้องขอรับการรับรองเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมจากคณะกรรมการส่งเสริมสร้างกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ หรือกรมการพัฒนาชุมชน เฉพาะวิสาหกิจเพื่อสังคมที่จัดตั้งขึ้นตามโครงการสานพลังประชารัฐ

²² ประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีเงินได้ (ฉบับที่ 291) เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเพื่อการยกเว้นภาษีเงินได้ของวิสาหกิจเพื่อสังคม ข้อ 6 วิสาหกิจเพื่อสังคมต้องไม่เป็นคู่สัญญากับผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วน และไม่มีการจ่ายค่าตอบแทนใดๆ ให้แก่ผู้ถือหุ้น รวมถึงบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับผู้ถือหุ้น หรือผู้เป็นหุ้นส่วน เว้นแต่กรณีการขายสินค้าหรือการให้บริการระหว่างวิสาหกิจเพื่อสังคมกับผู้ถือหุ้นผู้เป็นหุ้นส่วน หรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับผู้ถือหุ้น หรือผู้เป็นหุ้นส่วน โดยมีค่าตอบแทนเป็นไปตามราคาตลาด

ขั้นตอนที่ 3 ยื่นคำร้องขออนุมัติ (ว.ส.1) ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทางเว็บไซต์ กรมสรรพากร www.rd.go.th พร้อมแนบไฟล์อิเล็กทรอนิกส์เอกสารหนังสือรับรองของคณะกรรมการ เสริมสร้างกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ หรือกรมการพัฒนาชุมชน และแผนธุรกิจของวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยแผนธุรกิจจะต้องมีรายละเอียดอย่างน้อย ดังต่อไปนี้

- (1) บทสรุปผู้บริหาร
- (2) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคม ได้แก่ ชื่อ ที่อยู่ ประวัติความเป็นมา วัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ เป้าหมาย รายชื่อกรรมการ ผู้บริหารระดับสูง และผู้มีอำนาจลงนาม รวมทั้งโครงสร้างองค์กร
- (3) รายละเอียดของสินค้าหรือบริการ รวมทั้งตลาดของสินค้าหรือบริการ
- (4) แผนการดำเนินงานในระยะเวลาสามปีข้างหน้า ซึ่งรวมถึงแผนการจ้างงานในท้องที่ตั้งอยู่หรือ แผนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม ตลอดจนกลุ่มเป้าหมายที่จะได้รับประโยชน์ จากการจ้างงาน หรือการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม
- (5) แผนการจัดการเงินทุนในระยะเวลาสามปีข้างหน้า
- (6) ประมาณการรายได้ รายจ่าย การลงทุน และการจ่ายเงินปันผลหรือเงินส่วนแบ่งของกำไรใน ระยะเวลาสามปีข้างหน้า

เมื่อบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ได้รับอนุมัติให้เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมจากอธิบดี กรมสรรพากรแล้วจะได้รับสิทธิเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม แบ่งเป็น 2 กรณีดังต่อไปนี้

กรณีที่ 1 กรณีมีวัตถุประสงค์เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมตั้งแต่เริ่มจัดตั้ง จะมีสิทธิได้รับอนุมัติตั้งแต่วันที่จัดตั้ง แต่ไม่ก่อนวันที่ 31 สิงหาคม 2559

กรณีที่ 2 กรณีเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์จากเดิมมาเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม จะมีสิทธิได้รับอนุมัติ ตั้งแต่วันที่เปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์มาเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม แต่ไม่ก่อนวันที่ 31 สิงหาคม 2559

เมื่อบริษัทหรือนิติบุคคลได้รับการรับรองให้เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมจากอธิบดีกรมสรรพากรแล้ว และปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กรมสรรพากรกำหนด ก็จะได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีตามที่กรมสรรพากร

กำหนดเช่นกัน โดยสิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมที่กรมสรรพากร กำหนดจะมีให้ทั้งในส่วนของวิสาหกิจเพื่อสังคมและส่วนของผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วน สามารถแบ่งตาม เงื่อนไขที่กรมสรรพากรกำหนดได้เป็น 3 กรณี ดังนี้

กรณีที่ 1 หากวิสาหกิจเพื่อสังคมไม่มีการจ่ายเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (4) (ข) และ (ง) แห่งประมวลรัษฎากร ให้แก่ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วน วิสาหกิจเพื่อสังคมจะได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล สำหรับกำไรสุทธิของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่นำผลกำไรทั้งหมดในแต่ละรอบระยะเวลาบัญชีไปลงทุนในกิจการหรือใช้เพื่อประโยชน์ของเกษตรกร ผู้ยากจน คนพิการ ผู้ด้อยโอกาส หรือใช้เพื่อประโยชน์ส่วนรวม อื่นๆ²³ หมายความว่า หากวิสาหกิจเพื่อสังคมใดต้องการได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล วิสาหกิจเพื่อ สังคมนั้นจะต้องไม่จ่ายเงินปันผล เงินส่วนแบ่งของกำไร หรือประโยชน์อื่นใดที่ได้จากบริษัทหรือ ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล กองทุนรวม หรือสถาบันการเงินที่มีกฎหมายโดยเฉพาะของประเทศไทย จัดตั้งขึ้น สำหรับให้กู้ยืมเงินเพื่อส่งเสริมเกษตรกรรม พาณิชยกรรมหรืออุตสาหกรรม เงินปันผล หรือเงินส่วนแบ่ง ของกำไรที่อยู่ในบังคับต้องถูกหักภาษีไว้ ณ ที่จ่ายตามกฎหมายว่าด้วยภาษีเงินได้ปิโตรเลียมเฉพาะส่วนที่ เหลือจากถูกหักภาษีไว้ ณ ที่จ่ายตามกฎหมายดังกล่าว และเงินลดทุนของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล เฉพาะส่วนที่จ่ายไม่เกินกว่ากำไรและเงินที่กัไว้รวมกัน ให้แก่ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนของวิสาหกิจเพื่อ สังคม ส่วนบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ผู้ลงทุนในหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้น และบริษัทหรือห้าง หุ้นส่วนนิติบุคคลผู้บริจาคเงินหรือทรัพย์สิน ให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคม สามารถหักรายจ่ายเงินลงทุนและ

²³ พรฎ. ฉบับที่ 621 มาตรา 4 บัญญัติว่า “ให้ยกเว้นภาษีเงินได้ตามส่วน 3 หมวด 3 ในลักษณะ 2 แห่งประมวลรัษฎากรให้แก่ วิสาหกิจเพื่อสังคม สำหรับกำไรสุทธิของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่นำผลกำไรทั้งหมดในแต่ละรอบระยะเวลาบัญชีไปลงทุนในกิจการหรือใช้ เพื่อประโยชน์ของเกษตรกร ผู้ยากจน คนพิการ ผู้ด้อยโอกาส หรือใช้เพื่อประโยชน์ส่วนรวมอื่นๆ โดยไม่มีการจ่ายเงินได้พึงประเมินตาม มาตรา 40 (4) (ข) และ (ง) แห่งประมวลรัษฎากร ให้แก่ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วน การลงทุนในกิจการหรือใช้เพื่อประโยชน์ของเกษตรกร ผู้ยากจน คนพิการ ผู้ด้อยโอกาส หรือเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอื่นๆ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด”

เงินบริจาคได้ 1 เท่า²⁴ แต่จะไม่สามารถหักรายจ่ายได้เกินร้อยละ 2 ของกำไรสุทธิเมื่อรวมกับรายจ่ายเพื่อการกุศลสาธารณะหรือเพื่อสาธารณประโยชน์ตามมาตรา 65 ตรี (3)²⁵ แห่งประมวลรัษฎากร

กรณีที่ 2 หากวิสาหกิจเพื่อสังคมมีการจ่ายเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (4) (ข) และ (ง) แห่งประมวลรัษฎากร ให้แก่ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วน เกินกว่าร้อยละ 30 ของกำไร วิสาหกิจเพื่อสังคมจะไม่ได้รับสิทธิยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล และบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลผู้ลงทุนและผู้บริจาคเงินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นจะไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีใดๆ หรือหากบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมได้โอนหุ้นก่อนวิสาหกิจเพื่อสังคมเลิกกันก็จะไม่ได้รับสิทธิยกเว้นภาษี และต้องเสียภาษีเงินได้ย้อนหลังสำหรับรอบระยะเวลาที่ได้นำจำนวนเงินลงทุนนั้นไปยกเว้นภาษีเงินได้แล้ว²⁶ หรืออาจกล่าวได้ว่า หากวิสาหกิจเพื่อสังคมมีการจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนเกินกว่าร้อยละ 30 ของกำไร ทั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมและผู้เป็นหุ้นส่วนจะไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีใดๆ อีกทั้งจะต้องเสียภาษีเงินได้ย้อนหลังสำหรับรอบระยะเวลาที่ได้มีการใช้สิทธิลดหย่อนภาษีไปแล้ว

²⁴ พรฎ. ฉบับที่ 621 มาตรา 5 บัญญัติว่า “ในกรณีที่วิสาหกิจเพื่อสังคมได้ใช้สิทธิยกเว้นภาษีเงินได้ตามมาตรา 4 โดยไม่มีการจ่ายเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (4) (ข) และ (ง) แห่งประมวลรัษฎากร ให้แก่ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วน ให้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ให้การสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมตามมาตรา 6 และมาตรา 7 ได้รับสิทธิยกเว้นภาษีเงินได้ตามพระราชกฤษฎีกานี้”

พรฎ. ฉบับที่ 621 มาตรา 6 วรรค 1 “ให้ยกเว้นภาษีเงินได้ตามส่วน 3 หมวด 3 ในลักษณะ 2 แห่งประมวลรัษฎากรให้แก่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล สำหรับเงินได้จำนวนร้อยละหนึ่งร้อยของเงินลงทุนในหุ้นสามัญของวิสาหกิจเพื่อสังคมซึ่งปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขของมาตรา 8 (1) (2) (3) (5) (6) (7) และ (8)”

²⁵ พรฎ. ฉบับที่ 621 มาตรา 7 วรรค 1 บัญญัติว่า “ให้ยกเว้นภาษีเงินได้ตามส่วน 3 หมวด 3 ในลักษณะ 2 แห่งประมวลรัษฎากรให้แก่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล สำหรับเงินได้เท่าจำนวนเงินหรือราคาทรัพย์สินที่โอนให้วิสาหกิจเพื่อสังคมซึ่งปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขของมาตรา 8 (1) (2) (3) (5) (6) (7) และ (8) โดยไม่มีค่าตอบแทน แต่เมื่อรวมกับรายจ่ายเพื่อการกุศลสาธารณะหรือเพื่อการสาธารณประโยชน์ตามมาตรา 65 ตรี (3) แห่งประมวลรัษฎากรแล้ว ต้องไม่เกินร้อยละสองของกำไรสุทธิ”

²⁶ พรฎ. ฉบับที่ 621 มาตรา 6 วรรค 2 บัญญัติว่า “ในกรณีที่วิสาหกิจเพื่อสังคมมีการจ่ายเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (4) (ข) และ (ง) แห่งประมวลรัษฎากร ให้แก่ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนเกินกว่าร้อยละสามสิบของกำไรสุทธิในแต่ละรอบระยะเวลาบัญชีหรือบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลตามวรรคหนึ่งได้โอนหุ้นก่อนวิสาหกิจเพื่อสังคมเลิกกันให้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลนั้นหมดสิทธิได้รับยกเว้นภาษีเงินได้ตามมาตรานี้ และต้องเสียภาษีเงินได้สำหรับรอบระยะเวลาบัญชีที่ได้นำจำนวนเงินลงทุนไปยกเว้นภาษีเงินได้นั้น”

พรฎ. ฉบับที่ 621 มาตรา 7 วรรค 2 บัญญัติว่า “ในกรณีที่วิสาหกิจเพื่อสังคมมีการจ่ายเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (4) (ข) และ (ง) แห่งประมวลรัษฎากร ให้แก่ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนเกินกว่าร้อยละสามสิบของกำไรสุทธิในแต่ละรอบระยะเวลาบัญชี ให้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลนั้นไม่ได้รับสิทธิยกเว้นภาษีเงินได้ตามวรรคหนึ่ง”

กรณีที่ 3 หากวิสาหกิจเพื่อสังคมมีการจ่ายเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (4) (ข) และ (ง) แห่งประมวลรัษฎากร ให้แก่ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วน ไม่เกินกว่าร้อยละ 30 ของกำไร วิสาหกิจเพื่อสังคม จะไม่ได้รับสิทธิยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล แต่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลผู้ลงทุนและผู้บริจาคเงินให้แก่ วิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นสามารถหักรายจ่ายเงินลงทุนได้ 1 เท่า แต่ไม่เกินร้อยละ 2 ของกำไรเมื่อรวมกับ รายจ่ายเพื่อการกุศลสาธารณะหรือเพื่อสาธารณประโยชน์ตามมาตรา 65 ตรี (3) แห่งประมวลรัษฎากร

จากข้อกฎหมายข้างต้นจะเห็นได้ว่าตัวกำหนดสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่วิสาหกิจเพื่อสังคมจะได้รับคือ การจ่ายเงินปันผล กล่าวคือ หากวิสาหกิจเพื่อสังคมมีการจ่ายเงินปันผลแก่ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนไม่ว่าจะมากกว่าหรือน้อยกว่าร้อยละ 30 ของกำไร วิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นก็จะหมดสิทธิได้รับสิทธิยกเว้นภาษีเงินได้ แต่สิ่งที่เป็นตัวกำหนดสิทธิประโยชน์ที่ผู้ลงทุนในหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมและผู้บริจาคเงินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมจะได้รับคือ สถานะของผู้ลงทุนและอัตราการจ่ายเงินปันผล กล่าวคือ ผู้ลงทุนในหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีจะต้องเป็นบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลเท่านั้น และหากวิสาหกิจเพื่อสังคมจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นน้อยกว่าร้อยละ 30 ของกำไร หรือไม่มีการจ่ายเงินปันผล ผู้ลงทุนในหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมและผู้บริจาคเงินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคม จะสามารถหักรายจ่ายเงินลงทุนได้ 1 เท่า แต่ไม่เกินร้อยละ 2 ของกำไรเมื่อรวมกับรายจ่ายเพื่อการกุศลสาธารณะหรือเพื่อสาธารณประโยชน์ตามมาตรา 65 ตรี (3) แห่งประมวลรัษฎากร

3.2 การส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศไทย

รัฐบาลอังกฤษกำหนดให้มีนิติบุคคลที่เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมเรียกว่า “บริษัทเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชน” หรือ “Community Interest Company (CIC)” อันเป็นองค์กรหนึ่งตามกฎหมายบริษัท ค.ศ. 2004 (the Companies (Audit, Investigations and Community Enterprise) Act 2004) ซึ่งมีเจตนารมณ์เพื่อบัญญัติหลักเกณฑ์สนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมด้วยการสร้างรูปแบบองค์กรธุรกิจประเภทใหม่ที่มีทรัพย์สินและกำไรนำไปพัฒนาสังคมโดยเฉพาะ และกำหนดเงื่อนไขในการแปรรูปธุรกิจทั่วไปให้เป็นธุรกิจเพื่อสังคม²⁷ โดยให้ความสำคัญไปที่การสร้างความสะดวกในการจัดตั้ง

²⁷ Park Kanjanapaibul, “Legal Entity for Social Enterprise,” (a thesis of master degree, faculty of law Thammasat university, 2011), p.39 - 40.

และความคล่องตัวในการดำเนินการ มีการกำหนดคุณลักษณะบางประการเพื่อให้แน่ใจว่าประโยชน์ที่เกิดขึ้นได้กลับคืนสู่สังคมอย่างแท้จริง ไม่ได้เน้นไปที่การได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี

คุณสมบัติเพิ่มเติมดังกล่าว ได้แก่

1. ต้องมีการสมัครและยื่นรายงานประจำปีให้กับรัฐเพื่ออธิบายการดำเนินการตามเป้าหมายทางสังคมของวิสาหกิจเพื่อสังคม
2. มีระบบ Asset Lock คือ สิทธิประโยชน์จะต้องใช้เพื่อประโยชน์ของสังคมเท่านั้น ไม่อนุญาตให้ผลกำไรตกไปอยู่ที่กรรมการหรือผู้ถือหุ้นกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หากเลิกกิจการสิทธิประโยชน์ทั้งหมดจะต้องโอนให้องค์กรอื่นที่มีการกำหนดนโยบาย Asset Lock เช่นเดียวกัน²⁸
3. ไม่มีการจำกัดเงินปันผลต่อหุ้น (dividend per share cap) และเงินปันผลรวม (aggregate cap) แต่จะต้องปันผลไม่เกิน 35% ของผลกำไร เพื่อให้เงินถูกนำกลับมาลงทุนซ้ำและคืนประโยชน์สู่สังคม²⁹

บริษัทเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชนหรือวิสาหกิจเพื่อสังคมจะต้องจัดทำแถลงการณ์ผลประโยชน์ชุมชน เพื่ออธิบายสิ่งที่วิสาหกิจเพื่อสังคมจะทำ วิสาหกิจเพื่อสังคมจะได้รับการช่วยเหลือจากใครและอย่างไร ถ้าวิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถทำกำไรหรือมีส่วนเกินทุนอื่นๆ จะทำอย่างไรกับเงินกำไรและส่วนเกินทุนนั้น หากหน่วยงานที่กำกับดูแลให้สิทธิในการจัดตั้งบริษัทเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชนหรือวิสาหกิจเพื่อสังคมแล้ว ก็จะเปิดเผยข้อมูลของบริษัทเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชนหรือวิสาหกิจเพื่อสังคมให้เป็นสาธารณะ อีกทั้งบริษัทเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชนหรือวิสาหกิจเพื่อสังคมจะต้องระบุนโยบายช่วยเหลือเพื่อสังคมที่จะปฏิบัติไว้ในจุดประสงค์ของการจัดตั้งบริษัทด้วย อย่างไรก็ตาม บริษัทเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชนหรือวิสาหกิจเพื่อสังคมจะไม่สามารถเรียกเงินภาษีเงินได้นิติบุคคล การคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคลจะยังคงใช้อัตราการคิดภาษีตามโครงสร้างพื้นฐาน

²⁸ Department for Business, Energy, and Industrial Strategy, “Frequently asked question for funding organisations,” May 2016 Page 6-7.

²⁹ คณะกรรมการศึกษาและจัดทำรายงานเรื่องวิสาหกิจเพื่อสังคม, “รายงานการศึกษาวิจัยประกอบการจัดทำร่างกฎหมายว่าด้วยวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise),” ในการประชุมนำเสนอรายงานการศึกษาวิจัยประกอบการจัดทำร่างกฎหมายว่าด้วยวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise), จัดโดยสภาปฏิรูปแห่งชาติ, 2558 : หน้า 25.

เช่นเดียวกับผู้ประกอบการธุรกิจประเภทอื่นคือการคิดจากกำไรสุทธิของกิจการ ในอัตราตั้งแต่ร้อยละ 20 ถึงร้อยละ 40 เพื่อป้องกันปัญหาอันอาจเกิดจากการไม่ดำเนินการบนต้นทุนที่แท้จริงและความบิดเบือนของระบบการค้าเสรี และเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับผู้ประกอบการธุรกิจลักษณะอื่น โดยสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่มีให้จะเป็นลักษณะของการให้ประโยชน์กับผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นหลัก นอกจากนี้กฎหมายได้มีบทบัญญัติเพื่อควบคุมวิสาหกิจเพื่อสังคมต่างๆที่ต้องการจะให้ผู้ลงทุนได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี ซึ่งหากฝ่าฝืนสิทธิประโยชน์ต่างๆจะเป็นอันระงับไป โดยได้มีบัญญัติไว้ในมาตรา 257MC แห่งกฎหมาย ภาษีเงินได้ ค.ศ. 2007 (The Income Tax Act 2007) กำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมมีสินทรัพย์ก่อนที่จะมีการลงทุนทั้งสิ้นไม่เกิน 15 ล้านปอนด์ และมีสินทรัพย์หลังจากมีการลงทุนทั้งสิ้นไม่เกิน 16 ล้านปอนด์³⁰ มาตรา 257MH กำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมจะต้องจ้างพนักงานเต็มเวลาไม่เกิน 500 คน (ไม่รวมการจ้างผู้ที่ลาคลอดหรือผู้ที่ลาเพื่อเลี้ยงดูบุตรหรือนักเรียนที่ทำงานในวันหยุด)³¹ และจะต้องไม่อยู่ภายใต้การควบคุมหรือกำกับดูแลขององค์กรธุรกิจอื่นใดหรือบุคคลอื่นใดที่มีความสัมพันธ์กับองค์กรธุรกิจอื่นอย่างมีนัยสำคัญตามมาตรา 257MI³²

สิทธิการยกเว้นภาษีเงินได้ของบุคคลผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมในจำนวนเงินที่จ่ายไปเพื่อการลงทุน (Income Tax Relief) จะยกเว้นเป็นสัดส่วนร้อยละตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งจะบัญญัติไว้ในหมวด 5B แห่งกฎหมายภาษีเงินได้ ค.ศ. 2007 (The Income Tax Act 2007) โดยมาตรา 257J กำหนดให้

³⁰ Section 257MC of the Income Tax Act 2007 The gross assets requirement (1) If the social enterprise is a single company, the value of its assets (a) must not exceed £15 million immediately before the investment is made, and (b) must not exceed £16 million immediately after the investment is made.

³¹ Section 257MH of the Income Tax Act 2007 The number of employees' requirement (1) If the social enterprise is a single company, the full-time equivalent employee number for it must be less than 500 when the investment is made. (4) In this section employee (a) includes a director, but (b) does not include (i) an employee on maternity or paternity leave, or (ii) a student on vocational training.

³² Section 257MI of the Income Tax Act 2007 The no partnership requirement (1) The requirements in this section apply during the shorter applicable period. (2) The social enterprise must not be a member of any partnership. (3) Each 90% social subsidiary of the social enterprise must not be a member of a partnership.

คำว่า วิสาหกิจเพื่อสังคม หมายความว่า บริษัทเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชน สมาคมเพื่อสร้างประโยชน์ชุมชน องค์กรการกุศล และองค์กรอื่นใดที่ได้รับการประกาศจากกระทรวงการคลัง³³

มาตรา 257JA กำหนดให้ผู้ที่ได้จ่ายเงินลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม ได้รับการลดหย่อนภาษีในจำนวนเงินที่จ่ายไปทั้งจำนวนในปีภาษีนั้น โดยให้หักลดจากยอดภาษีเงินได้ที่ต้องเสียภาษีในปีก่อนหน้านั้น แต่ให้นำมาลดหย่อนได้ไม่เกินหนึ่งล้านปอนด์³⁴ โดยมีเงื่อนไขดังนี้ มาตรา 257LG กำหนดให้ผู้ลงทุนในหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ต้องการลดหย่อนภาษีจะต้องถือครองหุ้นไม่เกินร้อยละ 30 ของจำนวนหุ้นทั้งหมดในวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้น รวมถึงวิสาหกิจอื่นที่วิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นถือหุ้นอยู่ตั้งแต่ร้อยละ 51 ขึ้นไปด้วย (Related Company)³⁵ มาตรา 257LA กำหนดให้ผู้ถือหุ้นจะต้องชำระค่าหุ้นเต็มมูลค่าด้วย

³³ Section 257J of the Income Tax Act 2007 Meaning of “SI relief” and “social enterprise” (2) In this Part “social enterprise” means (a) a community interest company, (b) a community benefit society that is not a charity, (c) a charity, or (d) any other body prescribed, or of a description prescribed, by an order made by the Treasury.

³⁴ Section 257JA of the Income Tax Act 2007 The amount of the reduction to which an individual is entitled under this Part for any particular tax year is the amount equal to tax, at the SI rate for that year, on (a) the amount or, as the case may be, the sum of the amounts invested in that year in respect of which the individual is eligible for and claims SI relief, or (b) if less, £1 million

³⁵ Section 257LG of the Income Tax Act 2007 The requirement not to be interested in capital etc of social enterprise (1) This section applies (a) to the investor, and (b) to any individual who is an associate of the investor. (2) In this section related company means (a) the social enterprise, or (b) a company which at any time in the longer applicable period is a 51% subsidiary of the social enterprise (and such a company is therefore a related company for the purposes of this section even at times when it is not a 51% subsidiary of the social enterprise). (4) There must not be any time in the longer applicable period when an individual to whom this section applies directly or indirectly possesses or is entitled to acquire (a) more than 30% of the ordinary share capital of a related company,

เงินสดเท่านั้น จึงจะมีสิทธิได้รับลดหย่อนภาษีในจำนวนเงินที่จ่ายไป³⁶ อีกทั้งมาตรา 257SC ยังกำหนดให้ ผู้ถือหุ้นจะต้องถือครองหุ้นไม่ต่ำกว่า 3 ปี จึงจะได้รับสิทธิลดหย่อนภาษี โดยผู้ถือหุ้นสามารถนำเงินที่ได้ จ่ายไปตั้งแต่ปีภาษีแรกมาหักลดหย่อนได้ แต่หากถือครองไม่ครบ 3 ปี จะถูกถอนสิทธิและต้องส่งเงินภาษี ที่ได้ใช้สิทธิไปคืน³⁷

นอกจากนี้กฎหมายที่เกี่ยวกับส่วนเกินทุน (The Tax of Chargeable Gains Act 1992 (TCGA)) ยังกำหนดเงื่อนไขของผู้มีสิทธิลดหย่อนภาษีกรณีเงินได้จากส่วนเกินทุนที่ให้แก่ผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อ สังคมไว้เพิ่มเติมคือ ผู้มีสิทธิที่จะได้รับประโยชน์ทางภาษีเงินได้จากส่วนเกินทุนจะต้องมีลักษณะตามที่ มาตรา 255B แห่งกฎหมายภาษีส่วนเกินทุน ค.ศ. 1992 บัญญัติไว้ กล่าวคือ ผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม ที่โอนหุ้นให้แก่ผู้อื่นจะได้รับยกเว้นภาษีในส่วนเกินทุนที่ได้รับ หากถือครองหุ้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า 3 ปี³⁸ โดยกฎหมายได้กำหนดเพดานของการได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีในส่วนเกินทุนไว้ไม่เกิน 1 ล้านปอนด์

³⁶ Section 257LA of the Income Tax Act 2007 Condition that the amount invested must have been paid over

(1) So far as the investment is in shares (a) the shares must be subscribed for wholly in cash, and (b) must be fully paid up at the time they are issued.

³⁷ Section 257SC of the Income Tax Act 2007 Cases where assessment not to be made (1) No assessment for withdrawing or reducing SI relief in respect of the investment may be made because of an event occurring after the investor's death. (2) Subsection (3) applies if the investor has, by a disposal or disposals to which section 257R (3) applies, disposed of all investments which (a) have been made by the investor in the social enterprise, and (b) are investments (i) to which SI relief is attributable, or (ii) have not been held by the investor until the end of the third anniversary of the date on which they were made. (3) No assessment for withdrawing or reducing SI relief in respect of those investments may be made because of any subsequent event unless the event occurs at a time when the requirements of sections 257LF, 257LG and 257LH are not met in relation to the investor by reference to any of those investments.

³⁸ Section 255B of the Taxation of Chargeable Gains Act 1992 (TCGA) Gains and losses on investments in social enterprises (1) For the purpose of determining the gain or loss on any disposal of an asset by an individual where (a) an amount of SI relief is attributable to the asset, and (b) apart from this subsection there would be a loss, the asset as reduced by the amount of the SI relief. (2) If (a) an individual dispose of an asset, (b) an amount of SI relief is attributable to the asset, (c) the disposal takes place after the end of the 3 years beginning with the day when the individual acquired the asset, and (d) apart from this subsection, there would be a gain on the disposal, the gain is not a chargeable gain, subject to section 255C.

และปีที่ได้รับสิทธิจะต้องเป็นปีเดียวกับที่ผู้ลงทุนได้รับส่วนเกินทุนด้วย³⁹ ซึ่งเป็นการอ้างอิงหลักเกณฑ์ตามมาตรา 257J แห่งกฎหมายภาษีเงินได้ ค.ศ. 2007

3.3 การส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศเกาหลีใต้

ประเทศเกาหลีใต้มีประกาศใช้กฎหมายส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมขึ้นในปีค.ศ. 2007 (The Social Enterprise Promotion Act 2007) ซึ่งได้กำหนดนิยามของวิสาหกิจเพื่อสังคมไว้ในมาตรา 2 "กิจการเพื่อสังคม" ที่ใช้ในพระราชบัญญัตินี้หมายถึงองค์กรที่ดำเนินธุรกิจในการผลิตและจำหน่ายสินค้าและบริการโดยดำเนินการบนวัตถุประสงค์ทางสังคมในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น การให้บริการทางสังคมและสร้างงานให้กับผู้ด้อยโอกาส⁴⁰ ผู้ที่มีคุณสมบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดจะสามารถประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมได้เมื่อได้รับใบอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานแล้วเท่านั้น⁴¹ โดยคุณสมบัติและเงื่อนไขต่างๆมี 8 ประการ ดังนี้

1. เป็นองค์กรประเภทห้างหุ้นส่วนบริษัทหรือองค์กรไม่แสวงหากำไรประเภทใดประเภทหนึ่ง
2. มีการจ้างพนักงานและมีการประกอบกิจการขายสินค้าหรือให้บริการ
3. มีวัตถุประสงค์หลักขององค์กรเพื่อการพัฒนาสังคม เช่นการเพิ่มคุณภาพชีวิตให้คนในท้องถิ่น อาจเป็นการสร้างอาชีพ หรือการบริการสาธารณะเพื่อผู้ด้อยโอกาส โดยคำนึงเฉพาะของแต่ละกิจกรรมจะถูกกำหนดโดยประกาศกำหนดจากประธานาธิบดี

³⁹ Section 255C of the Taxation of Chargeable Gains Act 1992 (TCGA) Application of section 255B(2) where maximum SI relief not obtained (1) Subsection (2) applies if (a) an individual's liability to income tax has been reduced for any tax year under section 257JA of ITA 2007 (SI relief) in respect of the acquisition of an asset.

⁴⁰ Article 2 (Definitions) of the Social Enterprise Promotion Act 2007 For the purpose this Act, the definitions of terms shall be as follows: (1) The term "social enterprise" used in this Act means an organization which is engaged in business activities of producing and selling goods and services while pursuing a social purpose of enhancing the quality of local residents' life by means of providing social services and creating jobs for the disadvantaged, as an enterprise certified according to the requirements prescribed in Article 7;

⁴¹ Article 7 (Certification of Social Enterprises) of the Social Enterprise Promotion Act 2007 (1) Anyone who intends to run a social enterprise shall be certified by the Minister of Labor after meeting the certification requirements under Article 8. (2) When certifying as referred to in paragraph (1), the Minister of Labor shall go through the deliberation of the Support Committee.

4. การกำหนดนโยบายขององค์กรจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ของผู้รับบริการหรือบุคลากรในองค์กรเป็นสำคัญ
5. ถ้าไรจากการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมจะต้องเสียภาษี เว้นแต่กฎหมายจะยกเว้นให้ไม่ต้องเสียภาษี
6. ข้อมูลในหนังสือจัดตั้งองค์กรจะต้องเป็นไปตามมาตรา 9 แห่งกฎหมายฉบับนี้
7. หากมีกำไรเกิดขึ้น วิสาหกิจเพื่อสังคมจะต้องแบ่งกำไรสุทธิจำนวน 2 ใน 3 ส่วนของแต่ละรอบระยะเวลาบัญชี เพื่อใช้จ่ายในภารกิจเพื่อสังคม
8. ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ประธานาธิบดีประกาศกำหนดเป็นการเฉพาะ

เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานได้ทำการพิจารณาอนุมัติวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นแล้วเสร็จ ก็จะมีการประกาศในหนังสือพิมพ์ โดยหลักเกณฑ์และกระบวนการขอใบรับรองการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมอื่นๆ จะกำหนดอยู่ในประกาศของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน⁴²

ข้อมูลในหนังสือจัดตั้งองค์กรซึ่งจะต้องเป็นไปตามที่มาตรา 9 กำหนด ประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ของกิจการ ขอบเขตการประกอบธุรกิจ ชื่อกิจการ สถานที่ตั้งสำนักงานแห่งใหญ่ ประเภท

⁴² Article 8 (Certification requirements and Procedures of Social Enterprise) of the Social Enterprise Promotion Act 2007 (1) Anyone who intends to be certified as a social enterprise shall fall under any of the following subparagraph:

1. Having the form of organization determined by the Presidential Decree such as a corporation and association under the Civil Law or a company and non-profit private organization, etc. under the Commercial Act; 2. Carrying out business activities including production, sale, etc. of goods and services by hiring a paid employee; 3. The main purpose of the organization concerned shall be to realize a social purpose such as enhancing the quality of local residents' life by means of providing jobs or social services for the disadvantaged. In this case, the specific determination criteria shall be decided by the Presidential Decree; 4. Having a decision making process in which persons concerned such as service recipients, workers, etc. participate; 5. Profits made by business activities shall be more than the criteria determined by the Presidential Decree; 6. Having articles of association, rules, etc. in accordance with Article 9; 7. When there are profits that can be distributed by fiscal year, 2/3 of the profits or more shall be spent for a social purpose (limited to a company under the Commercial Law); and 8. Having other matters determined by the Presidential Decree. (2) When certifying a social enterprise, the Minister of Labor shall publish it in a governmental newspaper. (3) Matters necessary for certification requirements and procedures of a social enterprise shall be determined by the Ordinance of the Ministry of Labor.

ของกิจการ วิธีการและสัดส่วนการปันผลกำไรแก่ผู้ถือหุ้น ข้อกำหนดเกี่ยวกับการขายทรัพย์สินบริษัท การบริหาร จัดการทั่วไปของกิจการ ข้อกำหนดเกี่ยวกับการล้มละลายหรือการเลิกบริษัทจะต้องบริจาคตทรัพย์สินของบริษัทที่คงเหลืออยู่ในสัดส่วนสองในสามส่วนให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมอื่นที่ยังดำเนินกิจการอยู่⁴³

เมื่อวิสาหกิจเพื่อสังคมได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขต่างๆครบถ้วนสมบูรณ์และได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานให้เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมแล้ว วิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นก็จะได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่ได้มีการกำหนดไว้ในมาตรา 85-6 แห่งกฎหมายว่าด้วยข้อจำกัดสิทธิทางภาษีในกรณีพิเศษ ค.ศ. 2008 (Restriction of Special Taxation Act 2008) คือ กำหนดให้ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้รับการรับรองในอัตราร้อยละ 50 เป็นระยะเวลา 3 ปี นับแต่วันที่จัดตั้งกิจการและมีรายได้ แต่ถ้าในปีใดไม่มีผลกำไรก็ให้ยกสิทธิยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลไปใช้ในรอบระยะเวลาบัญชีถัดไปได้ไม่เกิน 5 ปี⁴⁴ อย่างไรก็ตามกฎหมายไม่ได้มีการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมใดๆ แต่รัฐบาลจะมีการช่วยเหลือและให้คำปรึกษาวิสาหกิจเพื่อสังคมในด้านอื่นๆ

⁴³ Article 9 (Articles of Association, etc.) of the Social Enterprise Promotion Act 2007 (1) Anyone who intends to be certified as a social enterprise shall have the articles of association, rules, etc. (hereinafter referred to as "the articles of association, etc.") stating the following subparagraphs: 1. Purpose; 2. Contents of business; 3. Title; 4. Location of the main office; 5. Form and operating method of organization and governance, and decision making process of important matters; 6. Matters concerning profit sharing and re-investment; 7. Matters concerning contribution and financing; 8. Matters concerning the composition as well as appointment and dismissal of engaged persons; 9. Matters concerning dissolution and liquidation (when a company under the Commercial Law has remaining asset that can be distributed, 2/3 of the remaining asset or more shall be donated to other social enterprise, fund for public interests, etc.); and 10. Other matters as determined by the Presidential Decree., etc.

⁴⁴ Article 85-6 (Abatement or Exemption of Corporate Tax, etc. on Social Enterprises) (1) A national accredited as a social enterprise on or before December 31, 2010 under subparagraph 1 of Article 2 of the Social Enterprise Promotion Act shall be entitled to abatement or exemption of tax amount equivalent to 50/100 of the corporate tax or the income tax on the income generated from the relevant business for the taxable year in which the business generates the income for the first time (or the taxable year on which the fifth anniversary of the date of accreditation falls, if the business fails to generate any income until the taxable year on which the fifth anniversary of the date of accreditation falls) and for the taxable years that end within three years from the commencement date of the immediately following taxable year., etc.

เพิ่มเติม เช่น รัฐอาจอุดหนุนเงินประกันการจ้างแรงงานและค่าทดแทนกรณีประสบอุบัติเหตุในการทำงาน บางส่วน การให้คำปรึกษาในระยะแรกแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมเพื่อช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพและสามารถหล่อเลี้ยงกิจการของตนไปได้ในอนาคต

3.4 บทวิเคราะห์สภาพการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศไทย ประเทศอังกฤษ และประเทศเกาหลีใต้

จากการศึกษามาตรการทางภาษีเพื่อส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศไทย ประเทศอังกฤษ และประเทศเกาหลีใต้มาแล้วนั้นพบว่าแต่ละประเทศมีมาตรการที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง กรณีของประเทศไทยจะเป็นการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีทั้งในฝั่งของวิสาหกิจเพื่อสังคม และผู้ลงทุนในหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคม ส่วนประเทศอังกฤษจะเป็นการให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ลงทุนในหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมเท่านั้น มิได้มีการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีใดๆแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมโดยตรง ในทางตรงกันข้าม ประเทศเกาหลีใต้จะเน้นไปที่การให้เฉพาะสิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมเท่านั้น

กรณีสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่ให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมโดยตรง สำหรับประเทศไทยจะเป็นการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลทั้งหมดหากปฏิบัติตามเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ของกรมสรรพากร เพราะต้องการช่วยผ่อนผันภาระทางการเงินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อให้วิสาหกิจเพื่อสังคมมีต้นทุนที่ต่ำลง สามารถแข่งขันกับธุรกิจอื่นได้ และมีผลกำไรอย่างมากที่สุดในการนำไปช่วยเหลือสังคม อย่างไรก็ตาม หากวิสาหกิจเพื่อสังคมมีการจ่ายเงินปันผลแก่ผู้ลงทุนในหุ้น วิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นจะหมดสิทธิได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล ในความเป็นจริงหากวิสาหกิจเพื่อสังคมประสงค์จะใช้สิทธิทางภาษีนี้ และจะไม่ปันผลแก่ผู้ลงทุนในหุ้นเลย ก็อาจจะทำให้ความน่าสนใจในการลงทุนในวิสาหกิจลดลงอย่างมาก เพราะนอกจากจะไม่ได้รับผลตอบแทนในฐานะผู้ถือหุ้นแล้ว ยังมีความเสี่ยงจากการถูกประเมินภาษีย้อนหลังสำหรับรอบบัญชีที่ได้มีการใช้สิทธิลดหย่อนภาษีเงินลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมไปแล้ว หากวิสาหกิจเพื่อสังคมถูกเพิกถอนใบอนุญาตการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม เลิกกิจการ หรือทำผิดเงื่อนไขที่กรมสรรพากรกำหนด

ในส่วนของประเทศเกาหลีใต้ นโยบายด้านภาษีที่มีให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมจะเป็นการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลในอัตราร้อยละ 50 เป็นเวลา 3 ปีนับแต่วันจัดตั้งกิจการและมีรายได้ แต่หากในปีใดไม่มีผลกำไรก็ให้ยกสิทธิยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลไปใช้ในรอบระยะเวลาบัญชีถัดไปได้ไม่เกิน 5 ปี เป็นนโยบายที่

มีความยืดหยุ่นมากกว่าเมื่อเทียบกับนโยบายทางภาษีของประเทศไทยและประเทศอังกฤษ การจัดเก็บภาษีในลักษณะนี้จะช่วยให้วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ตั้งใหม่ สามารถพึ่งพาตัวเองได้ตั้งแต่ระยะแรกเริ่มเพราะการมีสภาพคล่องเพิ่มมากขึ้นจากการได้รับยกเว้นภาษีเงินได้ถึงร้อยละ 50 เป็นระยะเวลาถึง 3 ปี แต่หากในปีใดไม่มีผลกำไรก็ให้ยกสิทธิยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลไปใช้ในรอบระยะเวลาบัญชีถัดไปได้ไม่เกิน 5 ปี และการกำหนดให้มีการเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลก็ยังช่วยแก้ปัญหาอันอาจเกิดจากการไม่ดำเนินกิจการบนต้นทุนที่แท้จริงได้ สามารถบริหารจัดการและแข่งขันกับผู้ประกอบการรายอื่นในเชิงธุรกิจได้อย่างแท้จริง ช่วยป้องกันการวางแผนภาษีโดยการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคม และทำให้เกิดความเป็นธรรมกับผู้ประกอบการวิสาหกิจประเภทอื่นอีกด้วย

ในทางตรงกันข้ามมาตรการทางภาษีของประเทศไทยไม่มีการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีใดๆ แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมโดยตรง โดยยังคงเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลในอัตราทั่วไปไม่ต่างจากวิสาหกิจประเภทอื่น ด้วยเหตุว่าหากวิสาหกิจเพื่อสังคมไม่ได้มีการเสียภาษี จะทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมไม่ดำเนินการบนต้นทุนที่แท้จริงและยังเป็นการบิดเบือนกลไกทางตลาด กลุ่มนักธุรกิจจึงต่อต้านมาตรการนี้เป็นอย่างมาก เพื่อป้องกันความไม่เป็นที่อาจเกิดขึ้นระหว่างวิสาหกิจเพื่อสังคมและวิสาหกิจลักษณะอื่น ประเทศไทยจึงไม่ได้มีการใช้มาตรการทางภาษีในลักษณะนี้ ซึ่งถึงแม้จะไม่มีนโยบายภาษีให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคม แต่ประเทศไทยกลับเป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมอย่างมาก

กรณีสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่ให้แก่ผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม สำหรับประเทศไทยได้กำหนดเงื่อนไขการได้รับสิทธิไว้สองประการคือ ผู้ลงทุนจะต้องเป็นห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลเท่านั้น วิสาหกิจเพื่อสังคมจะต้องไม่ปันผลหรือปันผลแก่ผู้ถือหุ้นในอัตราที่ไม่เกินร้อยละ 30 ของกำไรสุทธิ โดยการลดหย่อนภาษีเงินลงทุนในหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถหักรายจ่ายได้ 1 เท่า แต่ไม่เกินร้อยละ 2 ของกำไรเมื่อรวมกับรายจ่ายเพื่อการกุศลสาธารณะหรือเพื่อสาธารณประโยชน์ตามมาตรา 65 ตรี แห่งประมวลรัษฎากร

ประเทศไทยเน้นการให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมด้วยหวังว่าจะช่วยให้นักลงทุนหันมาสนใจการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมมากขึ้น เมื่อวิสาหกิจเพื่อสังคมมีเงินทุนมากโอกาสในการพัฒนากิจการเพื่อให้เกิดกำไรที่สามารถนำไปช่วยเหลือสังคมก็จะมากขึ้น ซึ่งให้สิทธิในส่วน of เงินลงทุนที่

ได้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมและส่วนเกินทุนที่ได้รับจากการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยผู้ลงทุนไม่ได้ถูกจำกัดเพียงแค่ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลดังเช่นนโยบายภาษีของประเทศไทย นโยบายทางภาษีของประเทศไทยกำหนดให้ผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม สามารถนำจำนวนเงินที่ลงทุนไปหักลดจากยอดภาษีเงินได้ที่ต้องเสียในปีนั้นได้ทั้งจำนวนเงินที่จ่ายไป แต่จะหักลดหย่อนได้ไม่เกิน 1 ล้านบาทต่อปี และต้องถือครองหุ้นในวิสาหกิจเพื่อสังคมไม่ต่ำกว่า 3 ปี รวมถึงการยกเว้นภาษีเงินได้จากส่วนเกินทุนที่เกิดจากการโอนหุ้นในวิสาหกิจเพื่อสังคมไปยังบุคคลอื่น โดยยกเว้นเงินได้เท่าจำนวนประโยชน์ที่ได้รับ แต่ไม่เกิน 1 ล้านบาทต่อปี และต้องถือครองหุ้นนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า 3 ปี ต่างจากนโยบายภาษีของประเทศไทยที่ไม่ได้มีการให้สิทธิใดๆในส่วนของส่วนเกินทุน เพื่อป้องกันการเก็งกำไรในหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคม ซึ่งเป็นการทำผิดจุดประสงค์ของวิสาหกิจเพื่อสังคม

อย่างไรก็ตามกฎหมายของประเทศเกาหลีใต้ไม่ได้มีการให้สิทธิลดหย่อนภาษีใดๆแก่ผู้ลงทุนในหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อต้องการทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมมีสถานะที่เท่าเทียมกับบริษัทเอกชนทั่วไปให้มากที่สุด วิสาหกิจเพื่อสังคมจะต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลในอัตราที่กฎหมายกำหนดเมื่อสิทธิประโยชน์ทางภาษีหมดลง และผู้ลงทุนในหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศเกาหลีใต้สามารถรับเงินปันผลจากวิสาหกิจเพื่อสังคมได้ และยังคงต้องเสียภาษีเงินได้จากการได้รับเงินปันผลดังกล่าวเหมือนกรณีทั่วไป

แม้ว่าการกำหนดนโยบายทางภาษีเพื่อส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมของแต่ละประเทศจะแตกต่างกันออกไปอย่างสิ้นเชิง แต่ประเทศอังกฤษและประเทศเกาหลีใต้ก็ได้มีการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมมาอย่างยาวนานก่อนประเทศไทยนั้นต่างก็ประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายในการเพิ่มจำนวนวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศอย่างมาก ตัวอย่างวิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศอังกฤษที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ บริษัท Employers for Childcare เป็นกิจการขายบัตรกำนัลเพื่อนำไปใช้กับสถานรับดูแลเด็ก เพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายแก่ผู้ปกครองที่ต้องการฝากดูแลบุตร เป็นการช่วยให้ผู้ปกครองที่ทำงานได้ทำงานและอยู่ในที่ทำงาน โดยนายจ้างจะเป็นผู้ซื้อบัตรกำนัลดูแลเด็กนี้ ซึ่งช่วยให้ตนเองประหยัดค่าใช้จ่ายและการสร้างเงินออมให้แก่พนักงานโดยรายได้ที่ได้รับทั้งหมดบริษัท Employers for Childcare จะนำไปสนับสนุนบริการให้คำแนะนำด้านสวัสดิการเพื่อครอบครัวในการให้คำแนะนำหรืออย่างเป็นทางการและเป็นความลับเพื่อช่วยครอบครัวทั่วประเทศอังกฤษ จากผลสำรวจพบว่าผู้ปกครองที่ใช้บัตรกำนัลจาก Employers for Childcare สามารถประหยัดเงินได้ถึง 933 ปอนด์ต่อปีและนายจ้างยังประหยัดเงิน

สมทบประกันแห่งชาติของนายจ้างด้วย⁴⁵ ตัวอย่างวิสาหกิจเพื่อสังคมของประเทศเกาหลีใต้ที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ วิสาหกิจเพื่อสังคม Happynarae ก่อตั้งโดยกลุ่มบริษัทเอกชน SK Group ทำหน้าที่เป็นตลาดกลางในการรับสินค้าจากเครือข่ายวิสาหกิจเพื่อสังคมไปเชื่อมต่อกับระบบจัดซื้อจัดจ้างของเครือข่ายบริษัทเอกชนอื่นๆในประเทศภายใต้แนวความคิด Social Enterprise for The Social Enterprise⁴⁶ สำหรับประเทศไทยได้มีวิสาหกิจเพื่อสังคมเกิดใหม่ที่ผ่านการรับรองโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในปีพ.ศ. 2561 แล้วจำนวน 15 กิจการ⁴⁷ เช่น บริษัท ลุมพินี พร็อพเพอร์ตี้ เซอร์วิส แอนด์ แคร์ จำกัด ซึ่งเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม เป็นบริษัทในเครือ แอล.พี.เอ็น. ดีเวลลอปเม้นท์ กรุ๊ป ดำเนินงานโดยการรับหญิงด้อยโอกาสในสังคม เช่น ผู้ที่มีการศึกษาน้อย ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการ เข้าทำงานด้านการรักษาความสะอาดหรือผู้ดูแลความเรียบร้อยให้กับภัตตาคารในเครือลุมพินีและลูกค้ากลุ่มภัตตาคารอื่นๆ รวมไปถึงพนักงานขับรถเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองและหาเลี้ยงครอบครัวได้ อันจะส่งผลให้บุคคลเหล่านั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการให้เงินเดือนที่สูงกว่าอัตราจ้างทั่วไปร้อยละ 10 มีสวัสดิการที่ดี เช่น การส่งเสริมการศึกษาของพนักงาน ทุนการศึกษาให้บุตรของพนักงานที่เรียนดี และมีการจัดอบรมฝึกทักษะอาชีพอื่นให้พนักงาน อย่างไรก็ตาม ในปีพ.ศ. 2561 วิสาหกิจเพื่อสังคมนี้อยังไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี เนื่องจากข้อจำกัดของบริษัทบางประการ⁴⁸

⁴⁵ Employers for Childcare, “employers for childcare” สืบค้นเมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2562, <https://www.socialenterprise.org.uk/employers-for-childcare>

⁴⁶ Happynarae, “Happynarae” สืบค้นเมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2562, <http://en.happynarae.co.kr>

⁴⁷ ไทยรัฐ, เปิดตัว 15 ภาคธุรกิจสอดผ่านกิจการเพื่อสังคมเข้าพบบิ๊กตุ [ออนไลน์], 13 ตุลาคม 2561. แหล่งที่มา <https://www.thairath.co.th/content/1364206>

⁴⁸ ลุมพินี, กิจการเพื่อสังคมด้วยการสนับสนุนจากลุมพินี [ออนไลน์], 28 กันยายน 2561. แหล่งที่มา <http://lumpinicomunity.com/lpc-social-enterprise/>

บทที่ 4

บทวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาจากมาตรการทางภาษีเพื่อส่งเสริม วิสาหกิจเพื่อสังคม ตามพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วย การยกเว้นรัษฎากรฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559

4.1 สภาพปัญหาทางกฎหมายและกฎหมายภาษีที่ไม่ส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม

มาตรการทางภาษีเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมตามพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร ฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559 มีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ คือ โดยที่รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนให้มีการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศเพิ่มมากขึ้น อันจะส่งผลให้เกิดการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนตลอดจนทำให้ภาคเอกชนได้มีส่วนร่วมกับรัฐบาลในการดูแลช่วยเหลือชุมชนและสังคม สมควรยกเว้นภาษีเงินได้ให้แก่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลซึ่งประกอบกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคม และบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่สนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมสำหรับเงินได้เท่าที่ได้จ่ายเป็นเงินลงทุนในหุ้นสามัญของวิสาหกิจเพื่อสังคมหรือเงินได้เท่ากับจำนวนเงินที่มอบให้หรือมูลค่าของทรัพย์สินที่โอนให้วิสาหกิจเพื่อสังคมโดยไม่มีค่าตอบแทน จึงจำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกานี้ อย่างไรก็ตามจากการศึกษามาตรการทางภาษีที่ประกาศกำหนดนั้นพบว่ายังมีข้อบกพร่องบางประการที่สมควรต้องแก้ไข

4.1.1 การไม่ส่งเสริมให้เกิดการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม

พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ยังมีเงื่อนไขบางประการที่ไม่อาจส่งเสริมให้เกิดการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมได้ กล่าวคือ ประการแรก หากวิสาหกิจเพื่อสังคมใดต้องการได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขต่างๆ ตามที่มาตรา 8 แห่งพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559 กำหนดจนครบทุกข้อ จึงจะได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล ซึ่งหนึ่งในเงื่อนไขที่กำหนดคือการไม่จ่ายเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (4) (ข) และ (ง) แห่งประมวลรัษฎากร เช่น เงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วน แต่มีได้กำหนดว่าหากวิสาหกิจเพื่อสังคมจะเปลี่ยนแปลงการจ่ายเงินปันผลไปมาในแต่ละรอบปี เช่นในปีที่ 1 ถึง ปีที่ 10 ไม่มีการจ่ายเงินปันผลเลย เมื่อเข้าสู่ปีที่ 11 กลับมีการจ่ายเงินปันผล ทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมไม่ได้รับสิทธิยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล แต่เมื่อเข้าสู่ปีที่ 12 และปีต่อๆมาก็ไม่ได้มีการ

จ่ายเงินปันผล เช่นนี้วิสาหกิจเพื่อสังคมจะสามารถมาขอรับสิทธิยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลอีกครั้งได้หรือไม่ อย่างไร ด้วยเงื่อนไขที่ยังไม่ชัดเจนและมีขั้นตอนยุ่งยากเช่นนี้อาจทำให้ผู้ประกอบการบางรายหันไปให้ความสนใจกับการประกอบวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ Small and medium sized enterprise (SME) มากกว่าวิสาหกิจเพื่อสังคม เนื่องจากปัจจุบันมาตรการทางภาษีเพื่อส่งเสริม SME นั้นมีอยู่หลายประการ เช่น การได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลในส่วนของกำไรสุทธิที่ไม่เกิน 300,000 บาท และลดอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลเหลืออัตราร้อยละ 10 ในส่วนของกำไรสุทธิตั้งแต่ 300,000 บาทขึ้นไป ซึ่งแม้การประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมจะมีจุดประสงค์แต่แรกเริ่มต่างจาก SME แต่หากจดทะเบียนเป็น SME สะดวกและสามารถปฏิบัติงานได้คล่องตัวกว่า ผู้ประกอบการบางรายจึงมีแนวคิดว่าควรทำการจดทะเบียนเป็น SME ก่อนแล้วเมื่ออยากตอบแทนสังคมก็บริจาคเงินให้สาธารณประโยชน์ วิธีนี้จะทำให้บริษัทของตนเองมีความเสี่ยงทางภาษีน้อยกว่าการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม

นอกจากนี้ จากเงื่อนไขของมาตรา 8 ยังกำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นๆจะต้องได้รับการรับรองการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมจากคณะกรรมการส่งเสริมสร้างกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ หรือหากเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมที่จัดตั้งขึ้นตามโครงการสานพลังประชารัฐจะต้องได้รับการรับรองจากกรมการพัฒนาชุมชน และจะต้องขอรับการอนุมัติให้เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมจากอธิบดีกรมสรรพากรอีกครั้ง จะเห็นได้ว่านอกจากวิสาหกิจเพื่อสังคมจะต้องทำการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้าแล้ววิสาหกิจเพื่อสังคมที่ต้องการขอรับสิทธิประโยชน์ทางภาษีจะต้องขอรับการอนุมัติให้เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมจากหน่วยงานของรัฐถึงสองหน่วยงาน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ซ้ำซ้อนและใช้เวลานาน หากลดขั้นตอนนี้ลงไปได้ ก็จะช่วยประหยัดเวลา ทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถเริ่มดำเนินงานได้เร็วมากขึ้นเท่านั้น

ประการที่สอง แม้ว่ากฎหมายจะมีการกำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมมีสิทธิยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล เพื่อต้องการช่วยเหลือด้านการเงินให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคม ซึ่งจะส่งผลให้วิสาหกิจเพื่อสังคมมีต้นทุนทางการเงินต่ำกว่าวิสาหกิจประเภทอื่น แต่เหตุปัจจัยนี้ก็อาจจะทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมไม่ดำเนินการบนต้นทุนที่แท้จริง ตัวอย่าง บริษัทการค้าเกษตร วิสาหกิจเพื่อสังคม จำกัด ทำกิจการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรขาย การได้รับยกเว้นภาษีเงินได้ ส่งผลให้บริษัทการค้าเกษตรมีต้นทุนทางการเงินต่ำกว่าปกติ สามารถนำเงินส่วนต่างนี้ไปใช้จ่ายจุนเจือบริษัทตนเองได้ ทำให้สามารถตั้งราคาขายสินค้าได้ต่ำกว่าสินค้าจากบริษัทอื่นในตลาดได้ แม้ว่าผู้บริโภคจะให้การสนับสนุนสินค้าของบริษัทการค้าเกษตร

มากมาย แต่การทำงานของบริษัทการค้าเกษตรมิได้ดำเนินการบนต้นทุนที่แท้จริง ขาดการพัฒนากลยุทธ์ทางธุรกิจ การตลาด และคุณภาพของสินค้า บริษัทการค้าเกษตรจึงไม่อาจพึ่งพาตนเองในระยะยาวได้ หรือไม่อาจดำรงอยู่ต่อไปได้ ซึ่งขัดกับหลักการทำงานของวิสาหกิจเพื่อสังคม ที่ต้องการให้เป็นองค์กรที่บริหารจัดการด้วยระบบธุรกิจและมีการแข่งขันทางธุรกิจได้อย่างเท่าเทียมกับวิสาหกิจประเภทอื่น⁴⁹

ประการที่สาม กฎหมายยังบังคับให้มีคำว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” อยู่ในชื่อบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ซึ่งอาจจะไม่เหมาะสม เพราะนอกจากจะไม่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562⁵⁰ และอาจก่อให้เกิดการแบ่งแยก (Discrimination) ได้ เพราะการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าหรือรับบริการของผู้บริโภคอาจเกิดจากคำว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” โดยมิได้ดูที่คุณภาพและราคาของสินค้าหรือบริการ ซึ่งจะส่งผลให้วิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถทำการค้าได้ โดยไม่ต้องพัฒนาคุณภาพหรือการจัดการด้านการตลาดอย่างเหมาะสม ส่งผลให้ในระยะยาววิสาหกิจเพื่อสังคมจะไม่เกิดการพัฒนาทางธุรกิจเท่าที่ควร ซึ่งถือเป็นการขัดกับหลักการทำงานของวิสาหกิจเพื่อสังคม⁵¹ ด้วยเงื่อนไขต่างๆ ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จึงเป็นข้อจำกัดที่อาจทำให้พระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559 ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายในการตราพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ได้ นั่นคือ การส่งเสริมให้มีการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศเพิ่มมากขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น เงื่อนไขที่ยังมีจุดบกพร่องบางประการเหล่านี้จึงไม่เป็นไปตามหลักภาษากรที่ดี คือ หลักความแน่นอน เนื่องจากเงื่อนไขยังไม่ครอบคลุมถึงบางกรณี que อาจเกิดขึ้นในอนาคต ทำให้ผู้ใช้กฎหมายไม่มีหลักที่แน่นอนในการยึดถือปฏิบัติ ส่งผลให้อาจมีการใช้ดุลยพินิจทำให้เกิดความไม่โปร่งใสขึ้นได้

4.1.2 การขาดมาตรการจูงใจให้เกิดการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม

พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ยังมีเงื่อนไขบางประการที่ไม่จูงใจให้เกิดการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม กล่าวคือ ประการแรก หากวิสาหกิจเพื่อสังคมมีการจ่ายเงินปันผล วิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นจะ

⁴⁹ จัดทำโดยผู้เขียน

⁵⁰ พ.ร.บ.วิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 มาตรา 8 วรรค 2 กิจการที่จดทะเบียนตามวรรคหนึ่ง อาจใช้คำว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” ประกอบในชื่อกิจการตามใบสำคัญแสดงการรับจดทะเบียนดังกล่าวก็ได้

⁵¹ จัดทำโดยผู้เขียน

หมดสิทธิได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล ในความเป็นจริงหากวิสาหกิจเพื่อสังคมประสงค์จะใช้สิทธิทางภาษีนี้และจะไม่ปันผลแก่ผู้ลงทุนในหุ้นเลย ก็จะทำให้ความน่าสนใจในการลงทุนในวิสาหกิจลดลงอย่างมาก เพราะนอกจากจะไม่ได้ผลตอบแทนในฐานะผู้ถือหุ้นแล้ว ยังมีความเสี่ยงต่อการถูกประเมินภาษีย้อนหลังสำหรับรอบบัญชีที่ได้มีการใช้สิทธิลดหย่อนภาษีเงินลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมไปแล้ว หากวิสาหกิจเพื่อสังคมถูกเพิกถอนใบอนุญาตการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม เลิกกิจการ หรือทำผิดเงื่อนไขที่กรมสรรพากรกำหนด ได้แก่ การจ่ายเงินปันผล ข้อจำกัดนี้จะทำให้ผู้ลงทุนไม่กล้าลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม เพราะหากเกิดเหตุการณ์ใดในอนาคตที่จะทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมไม่สามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ ผู้ลงทุนจะต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลย้อนหลังเช่นเดียวกับวิสาหกิจเพื่อสังคม ส่งผลให้การจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมไม่สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ ทำให้การลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมมีความเสี่ยงมากกว่าการนำเงินไปบริจาคกับหน่วยงานที่เชื่อถือได้

ประการที่สอง กฎหมายยังมิได้มีการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีใดๆแก่ส่วนเกินทุนที่เกิดจากการโอนหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมให้กับผู้อื่น ผู้เขียนมีความเห็นว่าการให้สิทธิประโยชน์แก่ส่วนเกินทุนนี้จะเป็นประโยชน์กับทั้งผู้ลงทุนและวิสาหกิจเพื่อสังคม กล่าวคือ การให้สิทธิประโยชน์แก่ส่วนเกินทุนจะช่วยกระตุ้นให้ผู้ลงทุนหรือผู้ถือหุ้นมีความตั้งใจอยากจะทำวิสาหกิจเพื่อสังคมให้เกิดการพัฒนาและมีความมั่งคั่งมากขึ้น โดยการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ทำงาน หรือเทคนิคต่างๆที่ตนมีแก่วิสาหกิจเพื่อสังคม ซึ่งล้วนแล้วแต่จะเกิดประโยชน์แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมในระยะยาว เมื่อวิสาหกิจเพื่อสังคมมีความมั่งคั่งมากขึ้น ก็จะทำให้ความสามารถในการเข้าไปช่วยเหลือสังคมตามเป้าหมายที่วางไว้มีเพิ่มมากขึ้นด้วย

ประการที่สาม กฎหมายยังกำหนดให้นักลงทุนหรือผู้บริจาคที่จะได้รับสิทธิประโยชน์ทางด้านภาษี จะต้องเป็นบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลเท่านั้น นั่นหมายความว่าบุคคลธรรมดาที่ลงทุนในกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคมหรือผู้ที่ต้องการบริจาคทรัพย์สินใดให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคม จะไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีอย่างเช่นบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ถือเป็นกีดกันโอกาสในการหาเงินทุนหรือทรัพย์สินเพื่อใช้ในวิสาหกิจเพื่อสังคม

ประการที่สี่ สิทธิพิเศษที่ให้แก่ผู้บริจาคในวิสาหกิจเพื่อสังคมจะเป็นการได้รับยกเว้นภาษีเงินได้จากเงินบริจาคในวิสาหกิจเพื่อสังคมหรือมูลค่าของทรัพย์สินที่บริจาคโดยสามารถนำมาหักเป็นรายจ่ายได้เท่าที่ได้จ่ายไปจริง โดยมีข้อจำกัดว่าเมื่อรวมกับรายจ่ายเพื่อการกุศลสาธารณะหรือเพื่อการ

สาธารณประโยชน์ตามมาตรา 65 ตรี (3) แห่งประมวลรัษฎากรแล้ว ต้องไม่เกินร้อยละ 2 ของกำไรสุทธิ
 ข้อจำกัดนี้ก็จะทำให้ผู้บริจาคไม่สนใจที่จะบริจาคแก่วิสาหกิจเพื่อสังคม เพราะภาษีที่ขอคืนได้ถูกจำกัด
 ภายใต้อัตราเดียวกับรายจ่ายเพื่อการกุศลสาธารณะหรือเพื่อการสาธารณประโยชน์ตามมาตรา 65 ตรี
 (3) แห่งประมวลรัษฎากร อีกทั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมและองค์กรสาธารณประโยชน์มีหลักในการทำงานและ
 จุดประสงค์ต่างกันจึงไม่สมควรให้การลดหย่อนภาษีจากการบริจาคอยู่ภายใต้เพดานเดียวกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น เจื่อนไขที่ยังมีจุดบกพร่องบางประการเหล่านี้จึงไม่เป็นไปตามหลัก
 ภาษีอากรที่ดี คือ หลักความประหยัด เนื่องจากเจื่อนไขเหล่านี้ทำให้ผู้เสียภาษีคือผู้ลงทุนหรือผู้บริจาค
 ได้รับผลกระทบจากความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากวิสาหกิจเพื่อสังคมมากเกินไป อันจะนำไปสู่การเลี่ยงภาษี
 หรือเกิดการรั่วไหลของเงินภาษี ดังนั้นความสามารถในการจัดเก็บภาษีของรัฐจะลดลง ซึ่งล้วนแล้วแต่ทำ
 ให้เกิดความไม่ประหยัด

อย่างไรก็ตามจากการศึกษามาตรากฎทางภาษีเพื่อส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจเพื่อ
 สังคมของประเทศที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมคือประเทศอังกฤษ
 และประเทศเกาหลีใต้แล้วพบว่ามีกรให้สิทธิประโยชน์ที่แตกต่างจากประเทศไทย กฎหมายของประเทศ
 อังกฤษจะไม่มีกรให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีโดยตรงแก่วิสาหกิจเพื่อสังคม แต่จะมุ่งเน้นไปที่กรให้สิทธิ
 ประโยชน์ทางภาษีกับผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมเท่านั้น คือให้มีการลดหย่อนภาษีในเงินลงทุนและ
 ส่วนเกินทุนที่เกิดจากการโอนหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้เกิดการลงทุนใน
 วิสาหกิจเพื่อสังคมอย่างกว้างขวาง ส่งผลให้มีวิสาหกิจเพื่อสังคมเกิดขึ้นในประเทศอังกฤษเป็นจำนวนมาก
 เมื่อประชาชนทั่วไปเกิดความรับรู้และให้ความสนใจวิสาหกิจเพื่อสังคมทำให้ออกาสในการที่วิสาหกิจเพื่อ
 สังคมจะประสบความสำเร็จมีมากขึ้นไปด้วย ประกอบกับการพัฒนานวัตกรรมทางเทคโนโลยีทำให่วิสาหกิจ
 เพื่อสังคมในประเทศอังกฤษมีความหลากหลาย มีการดำเนินงานที่ใกล้เคียงกับกิจการเพื่อการค้าหากำไร
 ทั่วไปอย่างมาก วิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศอังกฤษส่วนใหญ่จึงมีความแข็งแกร่ง สามารถแข่งขันกับ
 วิสาหกิจทั่วไปได้อย่างเสรี ในทางตรงกันข้าม กฎหมายของประเทศเกาหลีใต้จะเป็นกรให้สิทธิประโยชน์
 ทางภาษีโดยตรงแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมเท่านั้น แต่เป็นสิทธิประโยชน์ที่ถูกจำกัดด้วยเจื่อนไขของเวลา
 คือมีการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลลงร้อยละ 50 เป็นระยะเวลา 3 ปี ตั้งแต่แรกเริ่มจัดตั้งเท่านั้น
 โดยสามารถยกสิทธิไปใช้ได้ภายในระยะเวลา 5 ปี ซึ่งไม่ได้เป็นการให้สิทธิตลอดไป หากเจื่อนไขของเวลาที่

ได้รับสิทธิหมดลงซึ่งถือเป็นการสิ้นสุดของสิทธิประโยชน์ทางภาษี วิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศเกาหลีใต้ จะต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลในอัตราปกติ นโยบายนี้ช่วยให้วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ตั้งใหม่ซึ่งอาจประสบปัญหาทางการเงินสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ การช่วยผ่อนเบาภาระทางภาษีจะทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมมีสภาพคล่องเพิ่มมากขึ้น ช่วยให้การดำเนินงานภายในองค์กรเป็นไปได้อย่างราบรื่นมากขึ้นด้วย แม้ว่าสิทธิประโยชน์ทางภาษีจะถูกจำกัดแต่วิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศเกาหลีใต้ที่ประสบความสำเร็จกลับขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เพราะวิสาหกิจเพื่อสังคมมีการบริหารจัดการบนพื้นฐานทางการเงินที่เป็นจริง รวมไปถึงการที่รัฐบาลเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนด้านอื่น เช่น การส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจ ระหว่างวิสาหกิจเพื่อสังคมและบริษัทเอกชนทั่วไป เพื่อสร้างขีดความสามารถของตัวกลางที่สนับสนุนกิจการเพื่อสังคม และโครงการพัฒนาผู้ประกอบการทางสังคมในสถาบันการศึกษา เป็นต้น

4.2 แนวทางแก้ไขปัญหา

การปรับปรุงสิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีเพื่อการส่งเสริมการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมตามพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากรฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559 บางประการ จะช่วยให้มาตรการนี้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.2.1 กรณีการไม่ส่งเสริมให้เกิดการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคม

ประการแรก ควรมีการปรับปรุงเงื่อนไขการขอรับสิทธิประโยชน์ทางภาษีตามมาตรา 8 แห่งพระราชกฤษฎีกาฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559 คือ ควรมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขเป็นลายลักษณ์อักษรในการขอรับสิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับกรณีที่วิสาหกิจเพื่อสังคมที่เคยได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีก่อน แต่ได้หมดสิทธิลงเนื่องจากทำการฝ่าฝืนเงื่อนไขที่กรมสรรพากรกำหนด และต้องการขอรับสิทธิประโยชน์ทางภาษีอีกครั้ง โดยอาจทำเป็นประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเพื่อการยกเว้นภาษีเงินได้ของวิสาหกิจเพื่อสังคม เพิ่มเติม ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาการให้สิทธิประโยชน์ดังกล่าว

ประการที่สอง กฎหมายควรยกเลิกขั้นตอนการขอรับการอนุมัติเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมที่จะต้องทำการขอรับรองจากคณะกรรมการเสริมสร้างกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ หรือกรมการพัฒนาชุมชน และอธิบดีกรมสรรพากร โดยการจัดทำระบบเชื่อมต่อข้อมูลของวิสาหกิจเพื่อสังคมจากทั้งสองหน่วยงาน

เพื่อลดขั้นตอนการขออนุมัติของวิสาหกิจเพื่อสังคมลง เป็นการประหยัดเวลาทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถเริ่มดำเนินงานได้รวดเร็วขึ้น

ประการที่สาม ควรยกเลิกเงื่อนไขการให้สิทธิยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลแก่วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ไม่ปันผลแก่ผู้ถือหุ้นเลย แต่ควรเปลี่ยนเป็นการให้สิทธิยกเว้นหรือลดหย่อนอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลในระยะแรกเริ่ม โดยอาจกำหนดการให้สิทธิเป็นปีภาษี ตัวอย่าง ให้สิทธิยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลร้อยละ 50 ของจำนวนเงินได้จากการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมในปีภาษีนั้น รวมทั้งสามารถนำผลขาดทุนของปีภาษีแรก ยกไปเป็นรายจ่ายในปีภาษีถัดไปไม่เกิน 5 ปีภาษี ทั้งนี้ การยกเว้นภาษีร้อยละ 50 จะกำหนดระยะเวลา 3 ปี หลังจากปีที่มีรายได้เท่านั้น เพื่อเป็นการผ่อนผันภาระภาษีและช่วยรักษาสภาพคล่องให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคม ส่งผลให้ในระยะยาววิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถดำเนินการบนต้นทุนที่แท้จริง ซึ่งจะช่วยให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีและมีความสามารถในการแข่งขันกับกิจการอื่นในระบบตลาดปกติได้อย่างแท้จริง ตามจุดประสงค์ของการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคม ตัวอย่าง บริษัทการค้าเกษตรวิสาหกิจเพื่อสังคม จำกัด ทำกิจการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรขาย ในปีแรกของการดำเนินงานบริษัทพบว่าสินค้าประเภทสิ่งทอจากเส้นใยธรรมชาติเป็นสินค้าที่ทำรายได้หลักให้กับบริษัท จึงต้องการซื้อเครื่องจักรสำหรับทอผ้าเพิ่ม เพื่อเพิ่มอัตราการผลิตให้ทันกับความต้องการของตลาด แต่ในปีแรกของการดำเนินงานมีกำไรเหลือหลังจากเสียภาษีแล้วเป็นจำนวนน้อย การจะนำเงินมาลงทุนซื้อเครื่องจักรเพิ่มจึงไม่สามารถกระทำได้ บริษัทจึงเสียโอกาสในการขายสินค้าชนิดนั้น ส่งผลให้ผลการดำเนินงานในปีต่อมาไม่เติบโตเท่าใดนัก กำไรที่จะนำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางสังคมจึงมีน้อย ไม่ตรงตามเป้าหมายของบริษัทที่วางไว้ แต่หากรัฐบาลยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคม ก็จะทำให้บริษัทการค้าเกษตรมีต้นทุนทางการเงินต่ำลงจากปกติ ทำให้สามารถตั้งราคาขายสินค้าได้ต่ำกว่าสินค้าจากบริษัทอื่นในตลาดได้ แม้ว่าผู้บริโภคจะให้การสนับสนุนสินค้าของบริษัทการค้าเกษตรมากมาย แต่การทำงานของ บริษัทการค้าเกษตรมิได้ดำเนินการบนต้นทุนที่แท้จริง บริษัทจึงขาดการพัฒนากลยุทธ์ทางธุรกิจ การตลาด และคุณภาพของสินค้า บริษัทการค้าเกษตรจึงไม่อาจพึ่งพาตนเองในระยะยาวได้ หรือไม่อาจดำรงอยู่ต่อไปได้ในทางตรงกันข้าม หากบริษัทการค้าเกษตรได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเพียงแค่ว่าในระยะแรกของการดำเนินงาน บริษัทก็จะมีกำไรเหลือมากพอที่จะนำไปลงทุนซ้กับเครื่องจักรใหม่ เพื่อเพิ่มอัตราการผลิตให้ทันกับความต้องการของตลาด การทำงานของบริษัทจึงเป็นเสมือนการดำเนินงานที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ

ความเป็นจริง ไม่บิดเบือนกลไกตลาด โอกาสที่วิสาหกิจเพื่อสังคมจะสามารถประกอบกิจการต่อไปได้จึงมีมากกว่าการที่รัฐไปเข้าไปช่วยโอบอุ้มบรรเทาภาระทุกอย่างแก่วิสาหกิจเพื่อสังคม⁵² โดยสามารถนำผลขาดทุนของปีภาษีแรก ยกไปเป็นรายจ่ายในปีภาษีถัดไปไม่เกิน 5 ปีภาษี เหมือนกิจการประเภทที่ต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลทั่วไป อีกทั้งระยะเวลาของสิทธิประโยชน์ที่กำหนดให้เพียง 3 ปี ก็เพื่อต้องการให้เป็นระยะเวลาเดียวกันกับระยะเวลาในแผนธุรกิจที่วิสาหกิจเพื่อสังคมจะต้องทำเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการเสริมสร้างกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติและอธิบดีกรมสรรพากรในขั้นตอนการขอรับรองเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม ซึ่งแผนธุรกิจนี้จะได้รับการช่วยเหลือในทั้งในส่วนของการวางแผนธุรกิจและการดำเนินงานพื้นฐาน โดยการให้คำปรึกษา คำแนะนำ การอบรมและความช่วยเหลืออื่น ๆ จากสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมตามพ.ร.บ.วิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ด้วย⁵³

ประการที่สี่ ไม่ควรกำหนดให้ต้องมีคำว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” อยู่ในชื่อบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ควรให้สิทธิในการเลือกว่าต้องการจะให้ชื่อบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลมีคำว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” หรือไม่

หากข้อบกพร่องเหล่านี้ได้รับการแก้ไขนอกจากจะช่วยให้นโยบายการส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นแล้วยังเป็นการปรับปรุงให้นโยบายนี้ตรงตามหลักทฤษฎีการที่ดีในเรื่องหลักความแน่นอนของ Adam Smith ด้วย

4.2.2 กรณีการกำหนดมาตรการจูงใจให้เกิดการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม

ประการแรก การให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมควรใช้ระยะเวลาในการลงทุนในหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นตัวกำหนดการได้รับสิทธิ คือแม้วิสาหกิจเพื่อสังคมเล็กกันหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของการได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล ก็ไม่เป็นเหตุให้ผู้ลงทุนจะต้องถูก

⁵² จัดทำโดยผู้เขียน

⁵³ พ.ร.บ.วิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 มาตรา 25 บัญญัติว่า “ให้สำนักงานรับผิดชอบในงานธุรการและงานวิชาการของคณะกรรมการและมีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน ให้ความช่วยเหลือ และพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมและกลุ่มกิจการเพื่อสังคมเพื่อให้มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้ ข้อ 3 ให้คำแนะนำ ฝึกอบรม และส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมให้สามารถพัฒนาการบริหารจัดการในด้านการเงิน การบัญชี การตลาด เทคโนโลยีและด้านอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อ 5 ให้คำปรึกษาหรือความช่วยเหลือในการจดทะเบียนจัดตั้งนิติบุคคล การขออนุมัติ การขออนุญาต และการจดทะเบียนสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า หรือทรัพย์สินทางปัญญาอื่น”

ประเมินภาษีเงินได้ย้อนหลังจากการได้ใช้สิทธินั้นไปแล้ว เพื่อลดภาระภาษีและความเสี่ยงให้แก่ผู้ลงทุน โดยอาจกำหนดให้ผู้ลงทุนต้องลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมมาแล้วเป็นระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 3 ปี ซึ่งการกำหนดระยะเวลาการลงทุนไว้ ก็เพื่อป้องกันการที่ผู้ลงทุนทำการลงทุนเพียงเพื่อต้องการหักลดหย่อนภาษีของตนเท่านั้น เช่น ทำการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมเดือนธันวาคม ปีพ.ศ. 2561 ได้ใช้สิทธิลดหย่อนภาษีไปแล้ว ต่อมาเดือนกุมภาพันธ์ ปีพ.ศ. 2562 จึงทำการขายหุ้นในวิสาหกิจเพื่อสังคมคืน การกระทำเช่นนี้จะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ที่แท้จริงใดๆ แก่วิสาหกิจเพื่อสังคม การกำหนดระยะเวลาของการลดหย่อนไว้จึงช่วยป้องกันปัญหาลักษณะนี้ได้ โดยการกำหนดระยะเวลาการลงทุนไว้ที่ 3 ปี ก็เป็นระยะเวลาเดียวกันกับระยะเวลาที่วิสาหกิจเพื่อสังคมจะต้องจัดทำแผนธุรกิจล่วงหน้าเพื่อขอรับรองการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม จากคณะกรรมการส่งเสริมสร้างกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ กรมการพัฒนาชุมชน และอธิบดีกรมสรรพากร และกำหนดเพดานของการลดหย่อนไว้เป็นจำนวนเงินก็จะช่วยให้มูลค่าของการลดหย่อนภาษีเป็นไปอย่างเหมาะสมเพราะการให้สิทธิลดหย่อนที่มากเกินไปจะกระทบกับอัตราภาษีที่แท้จริงส่งผลให้ความสามารถในการจัดเก็บภาษีของรัฐลดลง

ประการที่สอง กฎหมายควรให้สิทธิการลดหย่อนภาษีให้ครอบคลุมไปถึงส่วนเกินทุนจากการขายหุ้นในวิสาหกิจเพื่อสังคมด้วย โดยอาจกำหนดเงื่อนไขให้สอดคล้องกับการลดหย่อนเงินลงทุนในหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคม เช่น กำหนดระยะเวลาถือครองหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมก่อนทำการโอนหุ้น โดยกำหนดเพดานของการลดหย่อนไว้เป็นจำนวนเงิน การให้สิทธิยกเว้นแก่ส่วนเกินทุนนี้ก็เพื่อต้องการให้ผู้ลงทุนในหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมหรือผู้ถือหุ้นได้มีแรงจูงใจเพิ่มเติมในการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมของตนเองโดยการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ทำงาน หรือเทคนิคต่างๆ ที่ตนมีแก่วิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อสร้างการเติบโต ให้มีความมั่นคง มีพื้นฐานและการจัดการที่ดี สามารถทำการค้าได้อย่างเท่าเทียมกับกิจการประเภทอื่น หากวิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน มีกำไรออกงอกมากขึ้น วิสาหกิจเพื่อสังคมก็จะมีกำลังในการพัฒนาสังคมและชุมชนได้มากขึ้น แต่การให้สิทธิประโยชน์นี้ควรจะกำหนดระยะเวลาของการถือครองหุ้นไว้ก่อนทำการโอนหุ้น เพื่อป้องกันมิให้ผู้ลงทุนที่ไม่ได้มีจุดประสงค์จะลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมอย่างแท้จริงทำการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมเพียงเพื่อต้องการลดหย่อนภาษี การกำหนดระยะเวลาถือครองหุ้นช่วงหนึ่งจะช่วยต่อระยะเวลาการลงทุนออกไป เพื่อให้การลงทุนนั้นส่งผลประโยชน์กับวิสาหกิจเพื่อสังคมได้บ้าง และการกำหนดเพดานของการลดหย่อนก็จะช่วย

ป้องกันมิให้เกิดการเก็งกำไรในหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมมากเกินไป เพราะจุดประสงค์ของการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมคือการนำกำไรที่ได้จากการประกอบกิจการไปใช้สังคมส่วนรวมมิใช่เพื่อต้องการกำไรสูงสุดอย่างเช่นวิสาหกิจประเภทอื่น

ประการที่สาม ไม่ควรจำกัดเฉพาะผู้ลงทุนหรือผู้บริจาคที่เป็นบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลเท่านั้น ควรให้สิทธิแก่บุคคลธรรมดาด้วย เพื่อเปิดโอกาสการเติบโตของวิสาหกิจเพื่อสังคมและส่งเสริมให้ประชาชนทั่วไปเข้ามามีส่วนร่วมกับวิสาหกิจเพื่อสังคมในการพัฒนาสังคมและชุมชนให้มากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนเกิดการตระหนักรู้ถึงคุณค่าและประโยชน์ของการมีวิสาหกิจเพื่อสังคมมากยิ่งขึ้นไปด้วย

ประการที่สี่ ไม่ควรจำกัดเขตแดนของการลดหย่อนเงินหรือทรัพย์สินที่ผู้บริจาคได้บริจาคให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคม โดยใช้เขตแดนเดียวกันกับรายจ่ายเพื่อการกุศลสาธารณะหรือเพื่อการสาธารณประโยชน์ตามมาตรา 65 ตรี (3) แห่งประมวลรัษฎากร ควรจำกัดมูลค่าของการลดหย่อนเป็นการเฉพาะสำหรับกรณีการบริจาคให้วิสาหกิจเพื่อสังคม ทั้งนี้ เพราะวิสาหกิจเพื่อสังคมและการกุศลเพื่อสาธารณประโยชน์มีหลักในการทำงานและจุดประสงค์ของการทำงานต่างกัน

หากข้อบกพร่องเหล่านี้ได้รับการแก้ไขนอกจากจะช่วยให้เห็นนโยบายการส่งเสริมการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นแล้วยังเป็นการปรับปรุงให้นโยบายนี้ตรงตามหลักทฤษฎีที่ตีในเรื่องหลักความประหยัดของ Adam Smith ด้วย

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ปัจจุบันวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยยังไม่แพร่หลายมากนัก หากมีการประชาสัมพันธ์ หรือ อบรมให้ความรู้ เกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคมมากขึ้นก็จะช่วยให้ประชาชนเกิดการรับรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจ เพื่อสังคมมากขึ้น ซึ่งจำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆของสังคม เพื่อวางมาตรฐานและ สร้างแรงจูงใจ โดยขณะนี้รัฐบาลก็พยายามเสนอนโยบายเพื่อช่วยเหลือควบคุมดูแลวิสาหกิจเพื่อสังคม ดังเช่นที่ปรากฏในพระราชบัญญัติวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 และนโยบายด้านภาษีที่ออกในพระราช กฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร ฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559 โดย นโยบายภาษีที่ให้แก่วิสาหกิจเพื่อสังคมจะเป็นการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลตลอดไปหากวิสาหกิจเพื่อ สังคมปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด และยังมีการให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม ให้สามารถหักลดหย่อนเงินลงทุนได้เป็นจำนวน 1 เท่าของเงินลงทุนที่ได้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคม แต่ หากวิสาหกิจเพื่อสังคมจ่ายเงินปันผลเกินกว่าร้อยละ 30 ผู้ลงทุนจะไม่สามารถใช้สิทธิประโยชน์นี้ได้ อีกทั้ง ยังมีการให้ผู้บริจาคสามารถหักรายจ่ายเท่าจำนวนเงินบริจาคหรือมูลค่าของทรัพย์สินที่มอบให้แก่วิสาหกิจ เพื่อสังคมได้จำนวน 1 เท่าแต่จะต้องไม่เกินร้อยละ 2 ของกำไรสุทธิเมื่อรวมกับรายจ่ายเพื่อการกุศล สาธารณะหรือเพื่อสาธารณประโยชน์ตามมาตรา 65 ตรี (3) แห่งประมวลรัษฎากร ซึ่งจะมีความแตกต่าง กับนโยบายภาษีของประเทศอังกฤษและประเทศเกาหลีใต้ กล่าวคือ นโยบายภาษีของประเทศอังกฤษจะ มุ่งเน้นไปที่การให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมเท่านั้น โดยจะเป็นการให้การลดหย่อน ภาษีในจำนวนเงินลงทุนที่ได้ลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมและการยกเว้นภาษีเงินได้ในส่วนเกินทุนจากการ โอนหุ้นของวิสาหกิจเพื่อสังคมแก่ผู้อื่นโดยกำหนดเพดานของการลดหย่อนที่จำนวนไม่เกิน 1 ล้านบาท ในทางตรงกันข้ามนโยบายภาษีของประเทศเกาหลีใต้จะเป็นการให้สิทธิประโยชน์แก่วิสาหกิจเพื่อสังคม ภายในช่วงเวลาที่จำกัดเพียงเท่านั้นคือการให้ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลในอัตราร้อยละ 50 เป็นเวลา 3 ปีนับแต่วันที่จัดตั้งกิจการและมีรายได้ แต่ถ้าในปีใดไม่มีผลกำไรก็ให้ยกสิทธิยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลไป ใช้ในรอบระยะเวลาบัญชีถัดไปได้ไม่เกิน 5 ปี หากประเทศไทยประสบความสำเร็จในการผลักดันวิสาหกิจ

เพื่อสังคมให้เป็นที่แพร่หลายมากขึ้น นอกจากนี้จะช่วยทำให้สังคมส่วนรวมได้รับการปรับปรุงและพัฒนาแล้ว ในระยะยาวยังช่วยให้ประชาชนเกิดสามัญสำนึกที่มีต่อส่วนรวมมากยิ่งขึ้น ซึ่งแน่นอนว่าจะช่วยลดปัญหา ภายในสังคมลงได้หลายประการ ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสิ่งแวดล้อมได้รับการพัฒนาในระยะยาว ซึ่งเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลให้สามารถนำเงินไปพัฒนาปรับปรุงประเทศในด้านอื่นๆได้ แม้ว่านโยบายการส่งเสริมด้านภาษีของประเทศไทยจะมีข้อจำกัดบางประการที่ยังไม่อาจส่งเสริมวิสาหกิจ เพื่อสังคมได้เพียงพอ แต่ก็ถือได้ว่ารัฐบาลไทยมีส่วนช่วยในการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม

5.2 ข้อเสนอแนะ

กรมสรรพากรได้ออกพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้น รัษฎากร ฉบับที่ 621 พ.ศ. 2559 มาเพื่อต้องการส่งเสริมให้เกิดการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และเพื่อส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามี บทบาทร่วมกับรัฐบาลในการดูแลช่วยเหลือสังคมมากขึ้น โดยพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้เป็นนโยบายภาษีที่ ให้สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีทั้งกับตัววิสาหกิจเพื่อสังคมเอง และผู้ลงทุนหรือผู้บริจาคทรัพย์สิน แก่วิสาหกิจเพื่อสังคม พร้อมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ต้องปฏิบัติตาม อย่างไรก็ตามจากการ ศึกษาพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ พบว่ายังมีข้อจำกัดบางประการที่ไม่อาจส่งเสริมให้เกิดการประกอบ วิสาหกิจเพื่อสังคมและไม่จูงใจให้เกิดการลงทุนในวิสาหกิจเพื่อสังคมอย่างเพียงพอ หากมีการปรับปรุง เงื่อนไขและสิทธิประโยชน์บางประการก็จะทำให้นโยบายภาษีนี้นี้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและสามารถบรรลุ จุดประสงค์ของพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ได้

บรรณานุกรม

หนังสือ

ปรีดา นาคนวนิณ. ภาษีอากรสำหรับนักเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521.

ศ.ดร.ศุภลักษณ์ พิณจิวดล. กฎหมายภาษีอากร. ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โครงการตำรา และสื่อการสอน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2561.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ วาระปฏิรูปพิเศษ 1 : วิสาหกิจเพื่อสังคม, พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558.

บทความ

Social Enterprise แนวคิดโลกธุรกิจโลกศตวรรษนี้. Leisure & Fun(d) (ม.ค-มี.ค 2554): 12. เพราะมาตร หันตรา และ ศุภลักษณ์ ฤดีจรัสวัลย์. สิทธิของผู้เสียภาษี (สรรพากรสาส์น 41 มกราคม 2537):15-24.

สำนักนโยบายพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. วิสาหกิจเพื่อสังคมคืออะไร (พฤศจิกายน 2558): 1.

สำนักงานส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ. ทิศทางการขับเคลื่อนประเด็นวิสาหกิจเพื่อสังคม (5 ธันวาคม 2557): 37.

Department for Business, Energy, and Industrial Strategy. Frequently asked question for funding organisations (May 2016): 6.

Study of Social Entrepreneurship and Innovation Ecosystems in South East and East Asian Countries Country Analysis. The Japan Research Institute. (October 2016): 14.

วิทยานิพนธ์

กิตติศักดิ์ โรจน์นันทกิจ. มาตรการภาษีส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, สาขาวิชากฎหมายภาษี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2558.

วฑู โจรจนวงศ์. การพัฒนาโมเดลสนับสนุนการดำเนินงานกิจการเพื่อสังคมในประเทศไทย.
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารเทคโนโลยี วิทยาลัยนวัตกรรม
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2559.

Park Kanjanapaibul. Legal Entity for Social Enterprise. A thesis of master degree,
 faculty of law Thammasat university. 2011.

เอกสารประกอบการประชุมหรือสัมมนา

คณะกรรมการศึกษาและจัดทำรายงานเรื่องวิสาหกิจเพื่อสังคม. รายงานการศึกษาวิจัย
 ประกอบการจัดทำร่างกฎหมายว่าด้วยวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise). ในการประชุมนำเสนอ
รายงานการศึกษาวิจัยประกอบการจัดทำร่างกฎหมายว่าด้วยวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise).
 สภาปฏิรูปแห่งชาติ, 2558.

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน). Social Enterprise: The way
 forward วิสาหกิจเพื่อสังคมก้าวอย่างไรให้ยั่งยืน. ในการประชุมเรื่อง Social Enterprise: The way
forward วิสาหกิจเพื่อสังคมก้าวอย่างไรให้ยั่งยืน. สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การ
 มหาชน) ร่วมกับเครือข่ายผู้นำรุ่นใหม่จากหลักสูตร Rule of Law and Development Program, 2561.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
<http://www.setsocialimpact.com/Company/Profile/88.html> [21 กุมภาพันธ์ 2562].

ไทยรัฐ. เปิดตัว 15 ภาคธุรกิจสอบผ่านกิจการเพื่อสังคมเข้าพบบิ๊กตุ๋ [ออนไลน์]. 13 ตุลาคม
 2561. แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/content/1364206> [20 มกราคม 2562]

บริษัท ดอยคำผลิตภัณฑ์อาหาร จำกัด. กำเนิดดอยคำ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
<http://www.doikham.co.th/about.php?id=1> [2 กุมภาพันธ์ 2562].

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. หลักความเสมอภาค [ออนไลน์].
 5 พฤษภาคม 2562. แหล่งที่มา <http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=657>
 [2 กุมภาพันธ์ 2562].

แม่ฟ้าหลวง. จุดเริ่มต้นคอยตุง [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: <http://www.maefahuang.org/?p=3277&lang=th> [21 กุมภาพันธ์ 2562].

เลมอนฟาร์ม. ประวัติองค์กร [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: http://www.lemonfarm.com/?page_id=1634 [21 กุมภาพันธ์ 2562].

ลุมพินี. กิจการเพื่อสังคมด้วยการสนับสนุนจากลุมพินี [ออนไลน์]. 28 กันยายน 2561.

แหล่งที่มา: <http://lumpinicomunity.com/lpc-social-enterprise> [20 มกราคม 2562].

สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน. สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชนโครงการและผลงาน

[ออนไลน์]. 21 กุมภาพันธ์ 2562. แหล่งที่มา: <https://pda.or.th/pgroup-summary>

Cabinet Office UK. Social Enterprise Market Trends 2017 [Online]. 2017. Available

from: <https://www.gov.uk/government/publications/social-enterprise-market-trends-2017>

[22 January 2019]

Employers for Childcare. employers for childcare [Online]. 2018. Available from:

<https://www.socialenterprise.org.uk/employers-for-childcare> [30 March 2019]

Global Regulation. South Korea Social Enterprise Promotion Act [Online]. 2018.

Available from: <https://www.global-regulation.com/law/korea/644101/social-enterprise-promotion-act.html>

[22 January 2019]

Happynarae. Happynarae [Online]. 2018. Available from:

<http://en.happynarae.co.kr> [30 March 2019]

KPMG. Korea Income Tax [Online]. 2018. Available from:

<https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2011/12/korea-income-tax.html>

[22 January 2019]

UK Government. Income Tax Act 2007 [Online]. Available from:

<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2007/3/contents> [30 January 2019]

UK Government. Social Investment Tax Relief. [Online]. Available from:
<https://www.gov.uk/government/publications/social-investment-tax-relief-factsheet/social-investment-tax-relief> [30 January 2019]

UK Government. Venture Capital Schemes Tax Relief for Investors. [Online]. Available from: <https://www.gov.uk/guidance/venture-capital-schemes-tax-relief-for-investors> [30 January 2019]